

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE
CUPRINZÂND BULETINUL SECȚIEI SOCIAL-ECONOMICE A „ASTREI“

Anul II

N-rul 43

Comitetul de direcție: Vasile Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, I. Lupaș,
Onisifor Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea, V. C. Osvadă și Ion Clopoțel

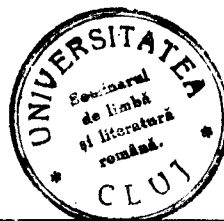
Numărul

Lei 12

CLUJ, DUMINECĂ 25 OCTOMVRIE 1925

C U P R I N S U L :

- PROBLEME SOCIALE: Simțul realităților social-economice .
ACTUALITĂȚI: În preajma învestirii primului patriarh român
Paradoxe
Epigrame
Loarno
ÎNVĂȚĂMÂNT, EDUCAȚIE: Manualele didactice de istorie
și religie
Considerațiuni asupra examenului de bacalaureat
PROBLEME ECONOMICE: Program agricol
DISCUȚII LITERARE: Aurelia Pop-Florian: „Valuri sufletești“
SCRISORI DIN ROMA: Problema individului și a claselor
sociale în revoluția fascistă
BULETINUL „ASTREI“: Astra și cooperația
BIOPOLITICA: Cronica medico-socială: Criza de medici. —
Congresele medicale. — Fundația Rockefeller. — In-
stitutul italian de igienă socială. — Astra medicală
SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ: Colonizarea. —
Vapoare românești. — Sporirea taxelor poștale. —
Economie parlamentară. — Atacul trenurilor. — Re-
ducerea taxelor de export
CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Teatru („Fetița“ de
Gorse și Weber). — Concertul basului Petre Marcu. —
Cărți, reviste, ziare (Leonardo, Convorbiri Literare,
Adevărul Literar și Artistic)
FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE: *Unde duce regionalismul. — Uitărea
care acopere toate. — Ne unificăm. — Măsuri cari nu se pot aproba. — Jocul
de-a înființarea de școli. — Profesori-prefecți. — Sociabilitate. — Răspândirea
culturii. — Concertul d-nei Veturia Ghibu în București. — Bibliografie.*
- Petru Suci
Onisifor Ghibu
Gavril Todica
V. Bogrea
Horia Trandafir
- Ion Lupaș
N. Drăganu
N. Ghiulea
Ion Breazu
- N. Buta
N. Ghiulea
- Dr. Aurel Voina
- N. Ghiulea
- B. & B.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIRII NR. 8
Abonamente: pe un an 600 lei. — Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcțio-
narii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru străinătate, abonamentele sunt îndoite.
În America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an

SOCIETATEA DE MAINE

REVISTĂ SOCIAL-ECONOMICĂ

Comitetul de direcție: V. Goldis, D. Gusti, M. Popovici, Ioan Lupas, Onisifor Ghibu, M. Șerban, N. Ghiuța V. C. Osvada și Ion Ciobotel.

Colaboratori: T. Albani, D. Anță, N. Bagdasar, Axente Banciu, A. P. Bănuț, V. Bogrea, dr. L. Borcea, dr. Al. Borza, Tr. Brăileanu, N. Buta, O. Boitoș, I. Breazu, A. Buteanu, S. Cioran, Al. Ciura, A. Cotruș, I. Cristea, dr. E. Dăianu, N. Dașcovici, dr. Aurel Dobrescu, Silviu Dragomir, I. Duma, A. Esca, Mircea Florian, I. Flueraș, Vladimir Ghidionescu, N. Hoiesescu, Ovidiu Hulea, dr. Daniil Ciugureanu, dr. Axente Iancu, dr. I. Iacobovici, Petru Ilcus, Emil Isac, D. B. Ionescu, dr. Ioan Iosif, dr. Victor Jinga, Iosif Jumanca, dr. C. Lacea, I. I. Lapedatu, Victor Lăjtu, dr. Aurel Lazăr, dr. A. Magier, ing. Macșai, Aug. Maior, dr. Sabin Manuilă, Simion Mehedița, Ștefan Metes, dr. Zaharia Munteanu, Teodor Neș, dr. Ion Nandriș, Sabin Opreanu, Zenovie Păclisanu, Horia Petra-Petrescu, Ecaterina Pitiș, dr. Gh. Popovici, Septimiu Popa, Ghiță Popp, Constantin Popescu, dr. Gh. Preda, dr. Octavian C. Pușcariu, Sextil Pușcariu, dr. Cornel Radu, I. Rem. Anseime, Ion Iosif Schiopul, Valeriu Seni, dr. Gh. Sglimbea, Victor Stanciu, Vasile Stoica, dr. M. Șerban, G. Șerban, dr. Dom. Stanca, Fl. Ștefănescu-Goangă, Petru Suciu, Const. Sudețeanu, inginer Șuluțiu, Gavril Todică, D. Tomescu, Isaia Toțan, Vasile Vlaicu, dr. Aurel Voina, D. Voina, dr. Ion Voinea, T. O. Vornic, dr. N. Zigre.

Reprezitanți în provincie:

Oradea-Mare: prof. Iosif Pogan
Cernăuți: prof. dr. Vasile Gherasim
Arad: dr. Gh. Rusu și Laurențiu Luca
Alba-Iulia: prof. Horia Teculescu
Blaj: prof. Alex. Lupeanu și Ștefan Pop
Turda: prof. Teodor Murășanu
Brașov: ziarist Vasile Munteanu
Ludoșul de Murăș: protop. Romul Popa
Lugoj: Pael Grecu, redacția „Cartea Satelor”
Timișoara: ziarist Octavian David și Valeriu Linca
Careii-mari: Ion Vida
Zălau: prof. Ghergariu

Județul Făgăraș: preot Mircea Tomas (Tohanul-vechiu)
Sibiu: prof. Gh. Maior și Elie Măgean
Târgul-Mureș: Traian Popa
Maramurăș: I. Bârlea și dr. V. Filipciuc
Mehadia: Coriolan Buracu
Hașeg: prof. Ștefan Gherman
Sfântu-Gheorghe: dr. Ioan Popa
Cohalm: protop. Emilian Stoica
Beiuș: protop. Petru E. Papp
Poiana-Săraț (Săcuime) pr. I. Rafiroiu
Săliște: prof. Alex. Iosof
Sighișoara: Șerban G. Șerban

În București: Gh. Vlădescu-Râcoasa
În Paris: Adrian Corbul.

În Roma: N. Buta.
În Berlin: N. Bagdasar.

SCHMOLL-PASTA
CREMĂ RENUMITĂ DE GHETE — BRAȘOV

FABRICA DE PIELARE
GHETE, CURELE
DE TRANSMISIE
PIELARIE FINA

FRAȚII
RENNER

& Co.

S. A. — C L U J

ADRESA TELEGRAFICĂ:
„DERMATA”

„Cartea Românească”
Societate Anonimă București
Capital Lei 50,000.000

Institut de arte Grafice, Editură și Librărie. Cărți didactice și literare, române și străine. Registre și furnituri de birou, rechizite de școală. Tipografie. Legătură, Steriotipie, Litografie, Turnătorie de litere, Cartonage. Confecțiuni de hârtie.

Secție specială de obiecte de artă, marochinerie, cristaluri, jucării, etc.

„Fotoglob” Atelier special de fotografie.

Direcțiunea: Bulev. Academiei 3-5,
București.

Magazine de desfacere și Ateliere grafice.

București: Bvd. Academiei 3-5, Cal. Moșilor 62-64 (Librăria Sfetea). Str. Șelari No. 12 (Librăria Joanișiu). Str. Paris No. 16 (Göbl-Rasidescu), Șoseaua Bona-partie No. 68-72.

SUCURSALE:

Cluj: Piața Unirii 7 și Calea Dorobanților No. 14-16

Timișoara: Str. Eugen de Savoia No. 7 și Strada Tepeș-Vodă No. 2.

Societatea Afiliată: „Cartea Românească din Valea Târnavei” S. A. Diciosânmărtin.

Se pot vindeca bolile de plămâni?

Această importantă chestiune

este tratată de autor, de Dr. med. Guttman, și prim-medic al lui Finsenkuranstalt din Berlin, într-o broșură bogat ilustrată.

Această broșură o obține orice medic gratuit și fără taxă de porto prin firma:

P U H L M A N N & C o., B E R L I N D, M ü g g e l s t r. 25-25a

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
ION CLOPOȚEL

REDACȚIA:
PIAȚA UNIRII 8 - TELEFON 308
CLUJ, DUMINECĂ 25 OCTOMBRIU. 1925

Anul II Nrul 43
NUMĂRUL: LEI 12

Simțul realităților social-economice

Noi, Români, suntem insensibili față de problemele social-economice. Dela cunoașterea și soluționarea acestor probleme atârnă consolidarea statului nostru. Cu toate acestea le considerăm, parie din ignorare, parte din indiferentism, specifice amândouă stării inculturale în care ne găsim.

Viața noastră publică prezintă aspecte dureroase. Suprafața culturii noastre naționale nu prezintă o linie orizontală în ascendență. Trecerea de la cultura unei clase sociale la a alteia nu este o linie, cu aburperi puțin remarcabile, ca la alte neamuri. Între cultura păturei de jos și a celei de sus sunt distanțe prăpăstioase. De aceea organismului nostru etnic îi lipsește cea mai importantă unitate: cea sufletească prin cultură.

De aici, din această situație inculturală, provine insensibilitatea noastră față de nevoile imediate, față de problemele vitale ale vieții noastre publice. Ne lipsește, într-o măsură aproape fatală, simțul realităților social-economice.

Aceasta o vedem la tot pasul. Aproape nicăiri, în conduita politicii noastre de stat, nu găsim o linie precisă, o legătură de consecvență firească între realități și procedeele politice.

Politica e știința, mai bine-zis arta, de a găsi mijloacele cele mai adecvate și mai conforme pentru îndeplinirea reformelor social-economice. Numai acele reforme sunt viabile, cari țâșnesc cu putere elementară din pământul realităților. Politica, ca artă de realizare, trebuie să fie chintesența tuturor științelor. Numai acolo, unde pasiunea cărții și a gândirii e îngemănată cu simțul limpede de o claritate olimpiană, al realităților, și cu puterea serafică a despersonalizării, poate să rodească adevărata politică de stat: reală și impersonală

* * *

O să încerc să ilustrez cu câteva exemple, luate din viața noastră publică, măsura în care ne lipsește simțul realităților.

Cel dintâiu îl putem lua din viața noastră de politică militantă. E acesta un teren cu lunecușuri, dar voiu cerca să mă feresc de a nu-i atinge părțile vulnerabile, cari ar putea să prejudece imparțialității și obiectivității concluziilor, la cari vreau să ajung.

Noi avem mai multe partide politice. Un partid politic, înafară de șef, aderenți și program, trebuie să aibă și mase electorale. Un partid politic trebuie să fie eflorescența unei conștiinți politice colective. Trebuie să-și aibă rădăcinile adânc înfipte în sufletul masselor, pe care le reprezintă. Între partid politic

și colectivitate politică trebuie să fie o corelație, o interdependență aproape organică. Partidul trebuie să fie produsul colectivității. Conștiința politică colectivă este aceea care își formează partidul. Șefii, personalități cari se disting printr-o preeminență inteligentă și moralitate, ei captează numai această conștiință, turnând-o, redactând-o în formă de program politic. Și așa directivarea vine de jos în sus. Și șef și program și minoritate conducătoare sunt formate printr'un fel de autoelecțiune liberă de către colectivitate. Aici puterea creatoare o are, nelimitat și indiscutabil, colectivitatea. Într'un astfel de partid e exclusă tirania și autocratismul individual. Numai partidele c'o astfel de structură sunt viabile și rezistente. Ele își sug hrana din pământul fertil al maselelor electorale, tari prin conștiința lor politică și mai ales prin situația lor economică și culturală.

Avem noi astfel de partide politice? Nu le avem, sau nu le avem în măsura, în care o cer interesele noastre naționale și de stat. Și nu le avem fiindcă nu avem mase electorale conștiente. Pentru o masă electorală să fie politicește conștientă se recer două lucruri: să fie neinfluențabilă și să aibă educație națională și politică. Pe cea dintâiu i-o dă bunăstarea economică, iar pe cea de a doua școala cărții și a vieții. Numai aceste pot recruta pe seama unui partid aderenți sinceri, întreprizi și gata la orice.

La noi, popor agricol, cea mai mare masă electorală o formează țărănimea. E oare țărănimea noastră o colectivitate politică conștientă, pe care să se poată conta ori și când? Nu e. Motivele sunt de ordin social-economic. Și aici ajung la miezul chestiunii.

Politica e în funcțiune de situația economică. Țăranului nostru îi lipsește și bunăstarea economică și educația politică. Li lipsesc amândouă, din motivul că proprietatea lui funciară nu-i poate da nici pe una, nici pe cealaltă.

Proprietatea rurală țărănească, deși mărită prin actuala împroprietărire, nu trage în cumpănă în măsura trebuitoare, nici economică, nici politică.

O moșie țărănească se poate aprecia sub două raporturi: economic și politic-cultural. Sub raport economic poate însemna ceva orice moșie care poate întreține singură o familie. Sub cel politic-cultural numai moșia care, pe lângă acoperirea necesităților zilnice, mai asigură și un prisos de producție utilizabil pentru trebuințe de ordin mai înalt.

În economia rațională intensivă cad în cumpănă, politică, chiar și moșiile de la 15 jugăre în sus. În economia noastră rurală extensivă, cad în cumpănă,

politicește, numai moșiile peste 50 jug. Moșiile sub această linie sunt cantiați neviabile în organismul politic al poporului nostru. Mai ales moșiile minuscule, sub 10 și sub 5 jugăre, sunt chiar și economice nepractice, porțiuni de foame pentru proprietari. Sunt, în structura economică actuală, o plagă pentru producție. Adevărate pepiniere de incultură.

În Ungaria de pe vremuri, și în toate țările cu agricultură extensivă, contau politicește și economicește numai moșiile dela 50 jug. în sus. Ce cade sub această linie, nu are deocamdată nici importanță economică, nici politică-culturală.

Procentul proprietății peste 50 jug. e o bună cheie de apreciere a situației culturale a unui popor. Maghiarii aveau un procent foarte ridicat: 61.8% de proprietăți peste 50 jug.

Rezultatele acestei situații s'au și observat simțitor la țărănimea maghiară. Satele lor au, în majoritatea cazurilor, gospodării bine întreținute. Țărării unguri, pe urma situației lor bune materiale, sunt un element apreciabil și în agricultură și în politică. Satele lor, cu aspecte de o învderată civilizație, au o tradiție culturală, care lipsește aproape total satelor noastre.

Cu atât mai vârtos se pot face aceste constatări fiind vorba de Nemți, între cari în special Sașii dela noi.

Cu o populație de abia 2 milioane, ei sunt reprezentați la proprietatea de peste 50 jug. cu 17%. Procentul lor la proprietatea sub 20 jug. scade într-una, așa că ajunge la 11%. În mijlociu, Nemții au 9% la proprietatea mică dela 1—10 jug. și 17% dela 50 jug. în sus.

Nu tot așa Români. Procentul proprietăților lor merge descrescând. Mare dela 1—10 jug., cam de 30% — și mic dela 50 jug. în sus, abia 9%.

Constatarea ce se desprinde din aceste cifre e următoarea:

Români din Ungaria erau, înainte de războiu, tari în proprietatea mică sub 10 jug. și slabi în proprietatea de peste 20 jugăre.

Mai învderat se poate aceasta constata din următorul tablou:

Categorii de proprietate	Români
	Capi de familie
Proprietate mare	26
Proprietate de mijloc (100—1000 jug.)	1.435
Proprietate mică (50—100 jug.)	6.204
" " 20—50 " 	62.858
" " 10—20 " 	161.163
" " 5—10 " 	232.480
" " sub 5 " 	274.244
Muncitori și servitori cu avere sub 1 jug.	337.405
Total	1,076.315

Constatările trase din aceste cifre sunt foarte dure-roase. Din aproape 1,100.000 capi de familie, erau în 1900, mai ne de jumătate cu avere sub 5 jug., adevă fără pământul suficient pentru traiu.

Din 3 milioane de Români, aproape 1 milion și

și jumătate au trăit parte ca servitori, parte ca muncitori agricoli și părtași pe moșiile mai mari.

La un popor de trei milioane, numai aproximativ 23.000 persoane trăiau pe moșii dela 50 jugăre în sus. Ceeace face 0.7%.

Se putea face în felul acesta o politică reală, efectivă? La un popor agricol politica se răzima, sub regimul politic feudalist dinainte de războiu, pe proprietatea mare și pe cea mijlocie. În Ardeal, proprietatea mare românească era inexistentă, iar cea de mijloc mult prea fragilă și inconștientă, ca să poată suporta pe arii săi o politică națională reală, viguroasă și intransigentă. Politica noastră națională s'a sprijinit pe două razime efemere: pe conștiința națională și pe opinia publică europeană. A fost lipsită de cel mai puternic razim: de țăria economică a unei țărâni conștiente.

De aceea politica noastră a fost înainte de toate romantică. A fost frumoasă, eroică chiar, dar prea puțin reală.

Situația a rămas la fel și după război. Prin împroprietărire, țărănimea a rămas politicește aceeaș. Pământul nu s'a dat celor ce au, ci celor ce n'au. Nu s'au mărit loturile existente, ci s'au creat tot atâtea moșioare minuscule, prin care s'a ridicat întrucâtva bunăstarea țărâniei, fără să se fi adus prin aceasta un efort real economiei noastre naționale. În vechiul regat situația era și mai rea.

În 1902 situația era următoare:

Categoria întinderilor	Numărul Proprietarilor	%	Intinderea în Ha.	%
1/2—10 Ha.	920.939	95.4	3,153.645	40.29
10 Ha în sus	44.108	4.6	4,673.151	59.71
Total	965.047	100	7,826.796	100

Nu se poate o iconă mai sinistru pentru situația economică și culturală a unei țări.

Din totalul de aproape 8 milioane Ha. erau aproape 4 milioane Ha. în mâna alor 44.108 proprietari, iar în mâna unui milion proprietari, numai 3 milioane și ceva Ha. Cât de insuportabilă și anormală a fost această stare de lucruri, a dovedit-o anul 1907.

Repartizarea proprietății rurale n'ar fi fost așa de revoltătoare, și nici așa de funestă în rezultate, dacă între cele două extreme s'ar fi găsit o proprietate de mijloc, mai viguroasă și mai conștientă. Dar nu era. Și așa balanța cumpenei economice era veșnic înclinată spre marea proprietate.

În vechiul Regat, ca și în Ardeal, găsim aceeaș medie la proprietatea mijlocie: 11%. Proprietatea mare era, în 1909, cu 49%, iar cea mică, sub 10 Ha, cu 40%.

Prin împroprietărire, proprietatea mijlocie a rămas aceeaș. A scăzut cea mare, dar a crescut cea sub 10 Ha.

Proprietatea rurală, în România întreagă, se repartizează după împroprietărire, aproximativ, în felul următor:

- 10% proprietate mare;
- 10% proprietate mijlocie (dela 10—100 Ha);
- 80% proprietatea mică sub 10 Ha.

Așa se prezintă proprietatea țărănească. Înainte de războiu cu două extreme: proprietate minusculă și proprietate mare. Ambele, două calamități pentru economia noastră națională. Între ele o fragilă, neputincioasă și inconștientă proprietate de mijloc.

Improprietărea încearcă o nivelare socială. Desființează proprietatea mare și sporește proprietatea mică. Se face un act de dreptate socială. Se dă pământul acelor cărora, pe drept, li se cuvine. Dar nimic mai mult. Se creiază, în satele noastre, mai mult o aparență de bunăstare materială. Se îndestulează, temporal, lipsa de pământ a țărănimii. În schimb, nu câștigă nimic economia noastră națională; dimpotrivă, pierde producția generală a țării.

Proprietatea mică, improprie din punct de vedere economic, e improprie și din punct de vedere politic. Pe proprietățile mici, sub 10 Ha, țărani sunt adevărați salanori ai pământului. Muncit prost și irațional, abia asigură minimalul de existență pentru câte o familie. Țăranul nostru, în Ardeal ca și în Vechiul Regat, trăiește în același cerc strâmt de incultură, fără simț și înțelegere nici chiar față de nevoile imediate ale satelor. În aerul medieval al satelor noastre, țărani nu pot înțelege decât foarte mediocru nevoile mari ale neamului, ba de multe ori nici nevoile imediate ale colectivității țărănești.

Sunt un element, dacă nu absolut nepolitic, dar în tot cazul apolitic.

Insufleteștea cu care participă la adunări și cu care ascultă pe oratori, nu sunt un motiv să ne putem bizui pe ei, în orice împrejurări. Alegătorii se pot recruta ușor: prin promisiuni și demagogie. Numai cât, cu alegători niciodată nu se asaltează baricadele.

Cu țărănimea noastră, incultă și săracă, nu se poate face revoluție politică. Cu înfometajii se pot face revoluții agrare, ca cea din 1907.

Se poate pune acum întrebarea:

Dacă politicește pe țărănimea noastră nu ne putem deocamdată bizui, urmează ca partidele adevărat democratice care au în vedere ridicarea satelor, să stea nepăsătoare, sau să dispară?

Nu, nici una nici alta. Un partid isvorit din necesitățile reale ale masselor țărănești, trebuie să trăiască, dar să se reazime, ca pe pilaștri de granit, pe țăria economică și pe conștiința civică a masselor.

Țărănimea noastră nu are nici una, nici alta.

Și iată, cum din cauza situației economice țărănimea noastră nu are cultura și educația politică necesară. Țărănimea noastră e o masă electorală incoherentă și informă. E politicește un material puțin utilizabil. Spre a-i da valoarea politică, pe care o merită, trebuie întărită economicăște. Interese politice și naționale cer crearea unei proprietăți rurale de mijloc. S'ar forma în felul acesta, în mijlocul țărănimii noastre, o pătură de țărani chiaburi, bine situați, cari prin independența lor materială și prin conștiința lor politică ar fi un factor hotărîtor de directivare democratică, în politica noastră internă.

Și așa vedem, cum situația politică e în funcțiune, ba mai mult, e o emanațiune, e un produs al situației economice. Problema politică e o problemă social-economică.

Numai privind problemele politice în lumina problemelor social-economice, putem înțelege, clar și limpede, lipsurile multe de cari pătimizește viața noastră publică. Înțelegerea precisă și necruțătoare, a lipsurilor și a cauzelor producătoare, e împreună și cu aflarea mijloacelor de sanare, de salvare dintr'o situație care, prin chaosul ei anarhic, e sufocant de primejdioasă.

Politica nu e numai arta prevederii, ci, într'o anumită măsură, și a conformării. A rămânea fixat,

până la asfixiare, în paragrafii unui program politic, însemnă a face o politică vizionară, utopică, dar nu reală.

Regenerarea vieții noastre politice, dacă nu poate veni de jos în sus, trebuie să vină de sus în jos. Și aceasta numai prin colaborarea sinceră a tuturor elementelor de valoare ce le avem.

Evoluția politică trebuie accelerată. Un partid politic trăiește prin acțiune. Imposibilitatea, ca și desorientarea, sunt cioclii partidelor politice.

Când n'ai masse pe care să te razimi, te razimi pe tovarășii de principii, cari trebuie căutați și forțați la conlucrare. Orice jefită în direcția aceasta, chiar și o schimbare ori o diminuare de program, e admisibilă.

În politica reală transacțiile oportune sunt de multe ori imperios reclamate de nevoile mari ale neamului.

Cine nu vede aceste nevoi și nu caută transacții, suferă de somnambulism politic.

În rezumat:

Țărănimea noastră, din cauza proprietății faniere și a inculturii, nu contează deajuns politicește. Spre a face din ea o masă politică conștientă, e trebuință să i se dea în întâiul loc bunăstare materială. Aceasta prin intensificarea economiei rurale și prin crearea unei proprietăți mijlocii. Statul trebuie să aibă o politică agrară de protecționare și ocrotire a satelor.

Dela întărirea și ridicarea satelor, atârnă existența noastră ca neam și stat.

Partidele democratice, care voiesc acest lucru, au, între împrejurările actuale, un singur drum spre a-l îndeplini: colaborarea.

Cel ce împiedecă această colaborare prin nepriecere, ca și cel ce o zădărnicește intenționat prin rea voință, sunt deopotrivă de vinovați.

Unirea democrației române. Acesta e singurul mijloc de salvare din anarhia care ne copleșește și de catastrofa ce ne amenință.

Și, iată, cum situația noastră social-economică arată clar drumul ce trebuie urmat în viața politică.

Numai acel partid politic are drept la existență al cărui program și conduită sunt dictate de realități.

Politica nu poate fi privită în altă lumină, decât în lumina realităților social-economice. Un politician de rassă trebuie să fie un instruit economist.

Spre a ilustra lipsa simțului realităților sociale, să-mi fie permis a mai aduce un exemplu, luat din viața noastră școlară.

E în deobște lătită părerea, împărțită de altfel și de cercurile oficialității conducătoare, că stăm înaintea unei primejdii de proletarizare intelectuală. E datorința statului de a preîntîmpina această primejdie, fie prin desinteresare față de școală, fie chiar prin măsuri direct restrictive. Dacă primejdia există într'adevăr, atunci e bine că se procedează așa. Dar mi se pare, că primejdia e mai mult imaginară, mai ales în ce ne privește pe noi, pe Ardeleni.

Proletarizarea e un fenomen economic obișnuit în viața industrială. În viața intelectuală e neobișnuită încă; nici chiar în țările occidentale. Un proletariat intelectual ar surveni atunci, când viața noastră publică cu toate ramificațiile ce le are, nu ar putea să cuprindă, să plaseze numărul prea mare de intelectuali, de titrați ai cărții. Plusul, rămas în afară, fără pâne și fără slujbă, e o armată de proletari primejdioasă pentru liniștea internă a statului. Aceștia ar putea să

formeze, la un moment dat, fermentul unor nedorite sdruccinări sociale.

Proletariatul se formează într'un singur caz: când sunt prea multe școli și elevi, și când viața publică își are toate rezorturile pline de oameni până la saturație.

La noi în Ardeal nu e cazul — și cred, cu multă certitudine, că nu-e cazul nici în celelalte părți ale României.

Organismul social al unui popor își are structura lui specială. Viața socială are multe afinități cu viața biologică. Ceea ce sunt membrele pentru un corp animalic, sunt clasele sociale pentru organismul social al unui popor. Sunt legi imanente, fiziologice dincolo și sociologice dincoace, cari regulează funcționarea normală a acestor organisme.

Prima condiție a unei funcționări regulate e dezvoltarea proporțională și normală a claselor sociale. Intre diversele clase sociale există o interdependență aproape fiziologică indispensabilă.

Cultura unui popor e rezultanta colaborării diverselor clase sociale. Starea de incultură e totdeauna produsă de un dezechilibru social.

Ce structură socială avem noi Românii din Ardeal? E îndreptățită, în ce ne privește pe noi, teama de o proletarizare?

Clasele noastre sociale se prezentau în 1910, în modul următor:

clasa țărăneasă	aproape	90 ⁰ / ₁₀
„ intelectuală	„	1·50 ⁰ / ₁₀
„ de mijloc	„	5·50 ⁰ / ₁₀

Un organism social anormal până la hibriditate. Ne putem convinge dacă luăm, ca punct de comparație, structura socială a popoarelor conlocuitoare din fosta Ungarie, în special pe Sași.

Ei aveau, în 1910:

clasa țărăneasă	50 ⁰ / ₁₀
„ intelectuală	3 ⁰ / ₁₀
„ de mijloc	33 ⁰ / ₁₀

Aveam, prin urmare, în 1910, aproape numai o singură clasă socială, pe cea țărăneasă, debilă și aceasta ca situație economică și culturală. De atunci, și mai ales dela 1919 încoace, se va fi ridicat cu ceva procentul celorlalte două clase, dar cu mult mai puțin, decât ca să se poată spune, că le avem deja formate. Că suntem departe de a le avea, sunt mărturie orașele ardelene. În cele mai multe din aceste orașe clasa de mijloc românească e aproape inexistentă.

Prin întărirea și sporirea claselor sociale trebuie să ne creăm echilibrul social, pe care îl au toate popoarele culte. Fără clase sociale normal dezvoltate vom rămânea așa cum suntem: fără cultură și fără bogăție națională, exploatați de alte neamuri. Și e firesc să fie așa.

În economia națională a unui popor clasele sociale sunt arterele prin cari circulă avuțiile naționale. Clasele slabe, nedezvoltate, împiedecă această circulație. Atunci intervin factori străini, eterogeni, prin cari avuția națională ia alt drum de întărire, de îmbogățire a altor straturi etnice. Avuția națională e ca sângele. Numai atunci întărește, dacă rămâne în același organism.

Produsul muncii țăranilor noștri întărește, în lipsa claselor sociale proprii, clase sociale eterogene. E legea imperioasă a conservării noastre națio-

nale, care cere cât mai multe elemente, cu bună, cu temeinică pregătire profesională — și aceasta în toate ramurile vieții noastre publice. Aceste elemente nu ni-le poate da decât școala de toate categoriile. De proletarizare se va putea vorbi abea peste 20—30 ani. Dar cred, că nici atunci. Un organism social sănătos, normal dezvoltat, își regulează prin sine însuș funcționarea. Își plasează fiecare element la locul său. Nu are și nu produce nimic de prisos.

Și așa vedem cum problema școlară nu e numai o problemă de politică națională, ci e mai ales o problemă social-economică.

Simțul realităților sociale trebuie să-l aibă, într'o măsură covârșitoare, reformatorii de toate categoriile. Numai naționalismul izvorât din aceste realități e naționalism real, cu adevărat creator. Romanticismul și intoleranța sunt mijloace de anarhizare, iar nu de refacere și de consolidare a unui stat.

Petru Suciu

AL PATRULEA CONCURS

PENTRU PREMII AL SOCIETĂȚII „CARTEA ROMÂNEASCĂ“

Dispozițiuni generale

La acest concurs se vor prezenta numai lucrări inedite.

Autorii cari voesc să concureze, vor scrie lucrările după indicațiunile și în limitele date. Nu vor fi obligați a păstra titlurile cari arată subiectul fiecărei lucrări; ci pot formula înșiși titlurile ce li se vor părea mai potrivite și mai atrăgătoare.

Dacă materia unei lucrări comportă și ilustrațiuni, vor da părerile și îndrumările ce cred necesare pentru a se avea în vedere la facerea ilustrațiunilor ce ar însoți textul la tipărire.

Lucrările vor fi trimise în manuscrise în mod anonim, însoțite de un plic care va închide numele autorului. Plicul va purta un motto ce se va reproduce pe coperta manuscrisului și pe această copertă se va însemna numărul și premiul pentru care se prezintă.

Manuscrisele vor fi scrise curat și citeț cu cerneală, numai pe o pagină a filei, mai bine dacă sunt dactilografiate. Scrierile premiate vor deveni proprietatea societății. Ea va tipări ori câte edițiuni va socoti de cuviință. Din prețul net de vânzare al editurii se va acorda autorului 20⁰/₁₀ pentru toate edițiunile ce se vor tipări în timpul vieții sale și, după moarte, urmașilor săi, în conformitate cu legea proprietății literare și artistice.

Termenul prezentării va fi până la 31 Decembrie 1925

Manuscrisele se vor depune sau se vor trimite, până la 31 Decembrie 1925, la sediul Societății „Cartea Românească“, B-dul Academiei No. 3 în schimbul unei adeverințe, care va arăta motto de pe manuscris și numărul de înregistrare al lucrării.

Comitetul își rezervă dreptul de a propune autorilor ale căror lucrări au fost socotite că merită să fie premiate, înlăturarea sau modificarea unora din părțile acelor lucrări.

După cercetarea lucrărilor manuscrisele nepremiate se vor înapoia, în schimbul adeverințelor luate la depunere.

Deosebit de aceasta, Societatea „Cartea Românească“ a instituit un premiu de 10.000 lei ce se va acorda pentru un tablou, ce se va expune în salonul oficial de pictură în anul 1925, cu dreptul pentru Societate de a-l reproduce pe cale tipografică sau fotografică și a-l răspândi. Alegerea se va face de o comisiune numită de Societatea „Cartea Românească“.

IN PRAJMA INVESTIRII PRIMULUI PATRIARH ROMÂN

— O DATORIE CREȘTINEASCĂ NEÎMPLINITĂ ȘI UN MOMENT ISTORIC SCĂPAT —

Peste câteva zile va avea loc în Capitala țării, investirea primului patriarh român, în cadrul unor serbări al căror program amănunțit nu-l cunoaștem încă, dar cari vor căuta, de sigur, să fie la înălțimea momentului pe care vor să-l vecinicească.

Cu un an în urmă, chestiunea înființării patriarhatului românesc nu preocupă decât, ici-colo, pe câte un vizionar, — nici pentru oficialitatea bisericească, nici pentru cea politică ea nu există încă.

Ivit aproape din senin, iată-l acum deja în pragul ultimei faze a procesului lui de înfăptuire.

Să nu fie oare graba aceasta în defavorul ideii însăși, pe care patriarhatul o are la temelie sa?

Este de ajuns votul dat la rezeală de Sfântul Sinod și de Parlamentul țării, pentruca să poată fi chemat la viață trairnică un organism atât de însemnat și de complicat, pe care în alte țări nici străduinți de veacuri întregi n'au fost în stare să-l ridice la importanța cuvenită?

Iată o întrebare pe care trebuie să ni-o punem cu atât mai vârtos, cu cât vedem, că aproape toate lucrurile mari cari s'au făcut în ultimii șapte ani, cu cunoscuta noastră pripă, au ajuns simple simlacre, compromițând adeseori cele mai înalte idei.

La această întrebare, din parte-mi îmi permit a răspunde că, dacă chestiunea patriarhatului nostru ar fi fost sesizată dela început pe baze deplin studiate, sau dacă, cel puțin, dela înființarea prin lege a lui, s'ar fi lucrat cu o înțelegere completă a chestiunii, ea ar fi putut ajunge până astăzi să fie rezolvită în condițiuni incomparabil superioare față de cele în cari o vedem azi. Așa cum s'a făcut însă, patriarhatul nu este decât un nume în plus pentru realitatea bisericească anterioară; el nu duce viața religioasă a poporului nostru aproape cu nici un pas mai departe.

Patriarhatul românesc ar fi trebuit să fie autoritatea religioasă supremă a întregului popor românesc, indiferent de granițe politice, așa cum sunt patriarhatele grecești din Orient. (Patriarhul dela Constantinopol nu este șeful religios numai al Grecilor din Turcia, ci și al celor din Grecia; tot asemenea este

cazul cu ceilalți patriarhi orientali, cari nu sunt limitați la granițele unei țări). Ideea aceasta, oricât de ireală ar putea părea, este în perfect acord și cu tradiția bisericească și cu realitățile religioase de astăzi, și, dacă cei cari au lucrat la înființarea patriarhatului nostru, ar fi avut pe lângă orientarea necesară în materie, și curajul trebuitor pentru orice faptă mare, ar fi putut găsi modalitatea pentru rezolvirea chestiunii în acest sens.

Pe calea aceasta s'ar fi soluționat în modul cel mai fericit și penibil și păgubitoarea sciziune confesională a Românilor ardeleni, care de peste 200 de ani, ține în dușmănie pe fiii aceluiaș popor, împiedcându-l de la împlinirea marilor lui destine istorice.

Numai astfel patriarhatul românesc ar fi devenit în adevăr paladiul cel mai înalt al vieții sufletești a neamului nostru, pe care singur statul român nu este în stare să o asigure pe deplin. El ar fi devenit în adevăr, *marele unificator* al trupului sfâșiat în atâtea bucăți de vitregitate tuturor timpurilor, și al sufletului contrariat în atâtea feluri.

În al doilea rând, patriarhatul românesc ar fi trebuit să contribuie și la rezolvirea altor două mari procese istorice, de pe urma cărora nu numai viața noastră religioasă, ci și cea de stat și cea culturală, au avut și mai au și astăzi atâtea de suferit. Înțeleg că el ar fi trebuit să canalizeze, măcar în parte, spre soluțiuni normale chestiunea confesională din țara noastră și, apoi, să ne puie în raporturi de armonie nu numai cu Biserica ortodoxă a Orientului, ci cu întreaga Biserică creștină a Apusului.

A fost, fără îndoială o profundă greșală, și, din punct de vedere creștinesc, și o jignire, că înființarea patriarhatului nostru n'a fost adusă în mod frățesc la cunoștința tuturor căpeteniilor religioase din lumea creștină, ci ea s'a comunicat numai șefilor Bisericii ortodoxe. S'a pierdut astfel o ocazie unică, — poate — menită a reconcilia prin dragoste creștinească, ceea ce un lung trecut de pasiuni omenești și de interese politice, a stricat, spre cel mai mare rău al creștinătății noastre și al celei universale.

Mi-am permis a semnala la timp

necesitatea ca înființarea patriarhatului nostru să fie făcută cunoscută și aceluia, care veacuri de-arândul a fost considerat și de noi ca primul între patriarhi — adică Papei dela Roma — și, dacă n'am avut satisfacție să văd acceptată ideea mea la București, am avut mulțumirea sufletească s'o văd apreciată în termeni foarte înțelegători la Paris și la Roma, unde ea a fost găsită „excelentă” și menită să dea prilej la reluarea legăturilor de mult întrerupte între Orient și Occident. Astfel revista *Studion*, care apare la Roma, (Nr. pe Aprilie 1925) comentează în termeni foarte înțelepți ideea emisă de mine a unui patriarhat românesc în legătură cu toate patriarhatele istorice — inclusiv cel din Roma —, iar revista *La Documentation catholique*, care apare la Paris, găsește articolul meu din Nr. 9 a. c. al acestei reviste, atât de important pentru marea chestiune a Unirii bisericilor, încât îl traduce în întregime, însoțindu-l de aprecieri ca acestea: „*Dr. Onisifor Ghibu, profesor la Univesitatea din Cluj, a publicat în lunile din urmă asupra chestiunii Unirii Bisericilor, articole deadreptul senzaționale. Direcțiunea ideilor sale pare uneori a se resimți de influența „impresiunilor” successive, dar buna lui credință nu poate fi suspectată. În tot cazul, el are marele merit de a pune cu simpatie în fața spiritului „intelectualilor”, chestiunea Unirii Bisericilor sau, mai bine zis, a Unității Bisericii. El a făcut ca această chestiune să fie studiată și iubită ca o problemă a cărei soluțiune se impune cu necesitate pentru binele României și a întregii creștinătăți.*”

Este profund regretabil că, din cauza antipatiei pe care veacuri de-arândul au turnat-o în noi în contra catolicismului latin, pe deoparte Polonezii, Austriacii și Ungurii, pe de alta protestanții, astăzi, în momente istorice atât de mari, conducătorii noștri n'au încă viziunea clară într'o problemă atât de mare, care acum ar putea fi soluționată în condițiile cele mai strălucite. Rezerva consecventă față de Roma, într'o vreme în care am reluat legăturile cu ortodoxismul grecesc, care secole întregi ni-a fost dușman de moarte, și în care am contractat mișcătoare legături sufletești cu anglicanii și cu protestanții, — este mai mult decât regretabilă, — ea ne condamnă la situații păgubitoare și înlăuntrul țării, și în raporturile acesteia cu restul lumii.

Poatecă, în momentul când scriu aceste rânduri ocazia pentru a repara greșala să nu fie încă cu totul pierdută. Nu știu. În tot cazul, ca creștin mi-am salvat prin rândurile acestea, conștiința într'o chestiune în care știu că foarte multă lume gândește ca mine, chiar și când nu ajunge să-și exteriorizeze și în scris gândurile, cum, în timpul din urmă unii au început s'o facă.

Cluj, 12 Oct. 1925.

Onisifor Ghibu

Paradoxe

Presa de pretutindeni nu promovează tocmai binele, frumosul și adevărul. Deși se poreclește „a patra putere în stat“ ea mai mult abuzează decât uzează de mijloacele, ce-i stau la dispoziție. Minte și desminte cu egală ușurătate. Invinuiește și calomniază; critică și subminează; sfi-dează și alarmează; zăpăcește și terorizează cu egală volubilitate. Vănează interesul și gologanul. Devine un agent de afaceri, iar nu un educator al masselor. Tinde să se vândă în mii de exemplare. Și cum „reclama e sufletul comerțului“: astfel știrile alarmante, senzaționale sunt undițele de a prinde cetitori mulți, cumpărători grăbiți. Toate crimele, toate comploturile, toate asasinatele sunt puse la cea mai largă contribuție. Se face analiza minuțioasă a violurilor și avorturilor; a omorurilor și a spargerilor; a furturilor și a tuturor pornirilor antisociale. Mai adăogați răfueile politice „ca la ușa cortului“ și veți avea o icoană despre hrana zilnică a marilor cotidiene. Excepțiile sunt corbi albi. Multiplele chestii de educație, de nobilitare a societății; problemele culturale și religioase, de interes general; minunile științei și progresele ei; cultul adevărului, binelui și frumosului: ce le importă. Acolo-s revistele de specialitate. Parcă s'ar desonora, dacă o problemă de știință ar trata-o într'o formă accesibilă publicului mare. Parcă s'ar compromite, dacă o chestie politică, ori socială, ar discuta-o obiectiv și în termeni urbani. Parcă și-ar perde popularitatea, dacă ar evita expresiile de surugiu.

Intenția mea nu e de a face pe moralistul, ci de a constata fapte. Dacă cineva nu e convins de scandalografia ziarelor, de anomaliiile fixate fugitiv în șirele precedente: vouă accentua altele mai paradoxale.

Nu vi-se pare paradoxal. că un Terente din bălțile Dunării, un Mun-

teanu din pădurile Dâmboviței în câteva săptămâni au devenit mai celebri decât savanții, cari își petrec zilele și nopțile cercetând enigmateme naturii și ale vieții? Mai cunoscuți decât mulți inventatori, cari se luptă cu mizeria și indolența publicului? Cetitorii jurnalelor mai bine cunosc isprăvile lui Terente din apele Dunării, decât pe Gogu Constantinescu cu compresibilitatea apei sau isprăvile lui Robert Fulton. Mai bine cunosc goana după Munteanu, decât goana după sateliții lui Saturn. Sunt mai în curent cu aventurile nocturne din Cismigiu, decât cu munca din grădinile noastre botanice, sunt mai familiarizați cu escapadele amoroase decât cu năzuințele noastre culturale.

Grație educației jurnalistice, ne pasionăm mai mult de atentatele nihi-

liștilor și bolșevicilor dinamitarzi, decât de bombardamentele cerești. Ce mi-e doctorul Babeș, cu microbii lui, ori doctorul Marinescu, cu neurologia lui față de ucigașii din strada Independenței? Acestora li-se consacră coloane și pagini întregi, în marile, cotidiene. Parcă nu le-ar ajunge dosarele. justiției! Un Babeș un Marinescu pot rămânea la revistele de specialitate! Adecă, despre banditisme nu e destul să știe numai organele justiției, ci trebuie să cetească rapoartele chilometrice miile de cetitori ai jurnalelor. Despre experiențe, cercetări și descoperiri științifice e bine să cetească numai sutele de cetitori ai revistelor!

Numiți-o cum vreți, dar concepția aceasta, pantru mine, e curat paradox.

GAVRIL TODICA

INVĂȚĂMÂNT, EDUCAȚIE

MANUALE DIDACTICE DE ISTORIE ȘI RELIGIE

— COMUNICANEA FĂCUTĂ ÎN ȘEDINȚA CONGRESULUI DIN STOCKHOLM LA 28 VIII 1925 —

Expoziția organizată aci în Stockholm cu ocazia acestei conferințe mondiale, înfățișând manualele didactice de istorie din diferite state europene, oferă cercetătorului atent un material prețios și plin de învățăminte. Dacă în unele țări se observă la autorii astorfel de manuale o lăudabilă năzuință spre adevăr și imparțialitate, în altele dimpotrivă postulatul așa de elementar al obiectivității istorice se confundă cu regretabile exhortațiuni șoviniste, cari pot deveni foarte periculoase pentru educația spre solidaritate creștină și umană, a tinerelor generațiuni.

Șovinismul răspânditor de ură și otrăvitor de suflete se manifestă de o parte prin prețuirea exagerată a calităților, uneori chiar și a defectelor evidente ale naționalității autorului cărții, de altă parte prin micșorarea vădită a vredniciei altor popoare și prin-descrierea jignitoare a desvoltării lor istorice sau a unor evenimente din viața lor națională.

Cu drept cuvânt afirmă d. profesor Otto Nordenskiöld în referatul său, că astfel de manuale contribuie numai la sporirea urei și neînțelegerii între popoare. *)

*)Raportul comisiei suedeze D-r Wilhelm Carlgren arată în memoriul său (p. 32-3), cum sunt scrise unele manuale de istorie ungurească. Dintre cele trimise la expoziție am cercetat mai de aproape manualul pentru cl. IV scris de D-r Jaszai Rezső și D-r Balányi György,

Dacă s'ar organiza o expoziție similară și din manualele didactice pentru învățământul religios, s'ar face aproximativ aceleași experiențe și s'ar ajunge la aceleași constatări puțin îmbucurătoare. Deaceea propunerea mea este, ca începutul făcut cu manualele istorice să fie continuat și cu cele de religie, ca să putem avea la o viitoare întru-

Magyarország története a mohácsi vésztől pajainkig (ediția IV. Budapesta 1924) și cel pentru cl. VIII de Ujházy László A magvar nemzet oknyomozó történelme (ed. III Budapesta 1922) în cel dintâi se vorbește despre delegația ungară la conferința păcii în modul următor: „Delegația ungară a plecat la începutul anului 1920, sub conducerea contelui Albert Apponyi, la Paris să primească condițiile de pace. Condițiile pe cari le-au fixat marile puteri neorientate, fără ca să ne fi întrebate pe noi, ascultând numai de șoaptele dușmanilor noștri, au fost cele mai neomenești posibile. Două treimi din teritorul și populația Ungariei au fost aruncate în ghiarele vecinilor noștri, flămânzi de pradă, 3½ milioane de fraji maghiari i-au osândit la robie străină, iar țara mutilată, câtă ne-a mai rămas, au ferecat-o în cătușele unor îndatoriri economice grele, imposibile de împlinit. În zadar și-a pus în cumpănă contele Apponyi, înaintea consiliului suprem, elocința sa de reputație mondială, în zadar s'a provocat la dreptul unei posesiuni milenare, în zadar a pretins în sensul principiilor wilsoniene plebiscit în ținuturile osândite să fie rupte de Ungaria, în zadar a demonstrat serviciile neprețuite, pe cari le-a adus maghiarimea culturii occidentale, reprezentanții puterilor aliate și asociate au rămas neînduplecați. N'a avut nici un rezultat munca delegației maghiare, deși ea făcuse din noaptea zi

nire ocazia de a examina o expoziție mai completă a manualelor didactice.

Vom vedea atunci că în deosebi în țările, în cari diversitatea confesională e o însușire esențială a vieții publice, se găsesc manuale de religie, cari nu sunt pătrunse de spiritul doctrinei creștine genuine ci de acela al intoleranței confesionale, al șovinismului unilateral și al unei polemici, care nu oboștește în veci.*)

Această literatură didactică, numai după nume istorică sau religioasă, constituie o piedecă serioasă în calea năzuințelor de a promova opera de reconciliere în sensul unei evoluții pacifice și a unei apropieri sincere între națiunile creștine.

Astfel de manuale înveninează și strică sufletul tinerimii, fac ideii de pace un serviciu cum nu se

Conferența de pace sau n'a ținut samă de excepțiile ei, sau le-a considerat numai în măsură foarte mică. Textul definitiv comunicat la 6 Mai abia s'a deosebit în cânta de cel dela început. Adevărat că președintele consiliului suprem (Millerand) în comitiva sa ne-a dat speranța rectificării nedreptăților dela graniță, dar în realitate nu s'a ales nimic din aceasta . . . Astfel în locul Ungariei istorice s'a născut Ungaria mutilată și acum este datoră noastră, ca din rămășițele ei să reclădim din nou frumoasa noastră patrie milenară . . . „Iar în al doilea manual e vorba despre *Români speriați* (p. 306) despre *Cehi trădători* (p. 315) despre nepuința delegației maghiare de a modifica condițiile de pace, cu toate că era sprijinită de Italia și de Anglia, cari au manifestat «*bunăvoință incontestabilă*» față de Unguri (p. 327) Guvernul maghiar a fost nevoit să accepte pacea, dar opinia publică a națiunii o respinge unanim, nu o recunoaște ca obligatoare și cu toate că prin stăruințele neobosite ale delegației noastre de pace s'au obținut oarecari înlesniri, nici măcar pe o clipă nu-și va conțeni activitatea îndreptată spre surparea acestor opere de război și de silă. Și dacă n'a perit încă din inima națiunii virtutea strămoșilor și puterea ofelită prin vicisitudinile unui mileniu atunci ostenelele ei nici nu vor rămâne zadarnice, căci pacea aceasta chiar și după opinia obiectivă a străinătății este rea și nedreaptă, iar dreptatea trebuie să învingă cu ajutorul lui Dumnezeu. Afără numai de voința națiunii, ca Ungaria icoită între graniți străme, dar independentă, să devină iarăș mare și înfloritoare (328).

* Iată d. e. cum este apreciată într'un manual, scris pentru școala populară, răspândirea învățării lui Luther în țările nordice: „Luthers Lehre wurde in Dänemark, Norwegen und Schweden durch die dortigen Könige eingeführt. Das Volk wurde vielfach um seinen alten Glauben betrogen, indem man es täuschte. Theodor Mönich, *Geschichte der Kirche Christi in Zeit- und Lebensbildern für die Volksschule*, Regensburg pag. 31.

poate mai rău și desconsideră cu desăvârșire postulatul educativ al învățăturilor creștinești.

Dacă ne gândim serios la o reformă a cărților didactice în sens creștin, dacă voim să salvăm sufletul generațiilor viitoare din popoul urii și să-l cucerim în măsură mai mare, decât până acum, pentru evanghelia lui Christos, evident că nu e de ajuns controlul manualelor de istorie și de geografie, ci e necesar în primul rând un control temeinic al tuturor manualelor didactice pentru învățământul religios, spre a elimina din cuprinsul lor sămânța șovinismului și a fanatismului confesional.

Succesiv trebuie lărgit controlul acesta asupra întregului domeniu al educației populare. Deaceea ar fi de dorit să se afle modalitățile corespunzătoare pentru o revizuire serioasă nu numai a bibliotecilor școlare, ci și a celor populare, spre a îndepărta din ele scrierile, cari propagă ura și neînțelegerea între diferitele biserici și națiuni, înlocuindu-le cu cărți, potrivite a aduce tinerimea și poporul în spiritul păcii, al bune înțelegeri și al simțului de solidaritate între toate națiunile creștine.

În spiritul păcii și al iubirii care — după cuvântul apostolului Pavel toate le iartă, toate le rabdă, la toate nădejde are și care niciodată nu cade — trebuie îndrumată educația tinerelor generații la toate popoarele, spre a le face să înțeleagă că nu numai în viața economică și politică, ci și în relațiile religioase morale și culturale sunt statele și națiunile avizate unele la altele. Precum orice națiune e numai o parte a umanității tot astfel oricare confesiune e numai o fracțiune a creștinătății și valoarea ei poate deveni cu atât mai mare, cu cât va fi mai activă în credința și în serviciul idealului creștin, care nu admite nici exagerata autoglorificare, nici disprețuirea sau desconsiderarea nedreaptă a altora. Învățătura creștină nu cunoaște concepția unei națiuni sau confesiuni privilegiate, ci le consideră pe toate de o potrivă ca subiecte capabile de a contribui, în măsura puterilor lor sufletești, la înfăptuirea cuvântului și voinței lui Dumnezeu. „Mergând învățați toate popoarele!” așa sună porunca Mântuitorului nostru Isus Christos.†

Spre a termina, fie-mi permis să reamintesc și povăța lui Luther: „unde nu stăpânește Sf. Scriptură,

acolo în adevăr nu sfătuesc pe nime să-și trimită copiii“.

Stăpânire desăvârșită se cuvine să aibă Sf. Scriptură, înainte de toate, în manualele de religie, spre a întări în sufletul generațiilor viitoare ale tuturor popoarelor simțul solidarității și al frăției creștine.

I. Lupas

TEATRU

FETIȚA

Comedie în 4 acte de Gorse și Weher.

Colette Arodaux (d-na Jeana Ponovic), o fetiță de 16 ani, plină de zburdănicii și de sinceritate, e crescută în principii severe, de fete bătrâne ale mătușilor ei (D-nele Stănescu-Pana și Miriam). Acestea vreau să o mărite după Alcide (d. Ghibericon) idealul lor de „băiat așezat” și „ascultător de mama“.

În casa mătușilor e găzduit Maurice Normand (d. Zaharia Bârsan), pictor, membru al Institutului, care strecoară în sufletul Colettei idealul artei și al libertății de cugetare și simțire.

Pentru a scăpa de năstăflețul ei de mire Colette fuge la Paris și după multe peripeții nimereste în casa pictorului. Acesta e silit să o primească la el: fata-l robeste cu exuberanța sa sufletească. „Fetița” Colette varsă valuri de tinerețe și voioșie în casa pictorului; toți o iubesc și consimt să o ascundă de urmărirea mătușilor și a mirelui părăsit. „Fetița” însă se simte legată de omul care i-a deschis drumuri largi sufletului său, ea crede că adorația față de pictor e o iubire în toată puterea cuvântului și, cu sinceritatea ei nestăvilită, i-o mărturisește acestuia. Pictorul, cu toate că simte că bătrânețea lui nu va putea satisface tinerețea plină de exuberanța vieții a Colettei, îi propune acesteia căsătoria. Elevul pictorului, tânărul Paul Servien, (d. Dimitriu) trezește însă în sufletul Colettei adevărată iubire, care încotusează trup și suflet de ființa dragă. Pictorul își calcă pe inimă și, recunoscând drepturile superioare ale tinereței, lasă pe cei doi tineri să se bucure de fericirea, care pentru el a apus de mult.

Comedia întreagă e înviorată de râsul fineresc și spiritul vioiu al „fetiței”. Autorii au creat un adevărat simbol al tinereții feminine, care dă fericire tuturor și viață sufletelor amorțite și varsă lumină și peste lucrurile moarte cari vin în atingere cu ea. Exuberanța Colettei e atât de motivată sufletește, încât nu ne miră dragostea pictorului; surâsul tinereței e atât de atrăgător, încât îți calci ușor pe judecată și robesti sufletul de el. O umbră de melancolie ni-se coboară însă în suflet, când vedem că această mare și poate unică bucurie a vieții: dragostea pentru ea să o poți ținea lioită de sufletul tău trebuie să ai brațele viguroase ale tinereței.

Di Zaharia Bârsan a dat rolului său toată dușoșia unui artist care simte cum amurgul vieții se apropie și are, în același timp, în sufletul său ecourile unei tinereți a cărei vrajă a simțit-o din plin. E, rolul pentru care d-na are toate resursele psihice ale unui mare artist.

D-na Jeana Popovici a fost de o vervă încântătoare care n'a părăsit-o nici un moment în cursul celor 4 acte. Restul ansamblului a contribuit din plin pentru a ne oferi o seară într'adevăr plăcută.

Considerațiuni

asupra examenului de bacalaureat

Examenul de bacalaureat s'a dovedit necesar. 1) Nivelul învățământului secundar a scăzut foarte mult pe urma războiului, a împrejurărilor grele care au urmat după acesta, a recrutării de profesori improvizați, slab pregătiți ori îmbătrâniți. Învățământul secundar, în halul în care se găsește, nu mai corespunde menirii sale de a-și pregăti cea mai mare parte a elevilor pentru cursul universitar.

De vină sânt și elevii, și profesorii, și organele superioare, statul însuși.

Elevilor le place munca cât mai puțină. Profesorii care nu și-au făcut datoria deplin, vremile stăpânite de un spirit anarhic, i-au făcut să nu lucreze cât trebuie. Din motive politice s'au înființat mai multe școli decât de câte era nevoie. Astfel școlile n'au în tot locul profesori bine pregătiți și mai ales corespunzător plătiți. Pentru ca să poată trăi, mulți sânt nevoiți să se încarce cu ore suplimentare ori să umble după alte afaceri. Profesorii distinși sânt detașați dela catedre în slujbe de altă natură, iar suplinitorii lor, de obicei studenți, nu-i pot înlocui cum se cuvine, ne-având nici cunoștințele, nici practica necesară. Inspecțiile adesea se fac de mântueală. Inspectorii

1) În 2 Octombrie s'a stabilit situația definitivă a examenului de bacalaureat din Arad, sesiunea de toamnă (prezidat de d. prof. N. Drăganu) în chipul următor:

Inscriși la examen 65 de candidați s'au prezentat 62 de candidați admiși la examenul în scris 42, admiși la oral 28 (în conformitate cu procesele verbale parțiale), admiși definitiv și proclamați bacalaureați 27 candidați.

Au reușit în total 43,55% au fost respinși 56,45%.

Intr'adevăr însă rezultatul e și mai dezastruos decât se pare la prima vedere. În sesiunea din vară adecă au fost respinși 77 de candidați. Dintre aceștia s'au prezentat acum numai 62. Ceilalți 15 s'au respins singuri. Avându-i în vedere și pe aceștia, au fost admiși numai 35,1% respinși 64,9%.

După școli rezultatul este următorul:

1. Liceul de băieți „Moise Nicoară” Arad, secția modernă română și maghiară, prezențați 12, admiși 6 (50%) respinși 6 (50%).

2. Liceul „Moise Nicoară” Arad, secția reală română și maghiară: prezențați 16, admiși 7 (43,7%) respinși 9 (56,3%).

3. Liceul de băieți romano-catolic Arad: prezențați 18, admiși 6 (33,33%) respinși 12 (66,66%).

4. Liceul de băieți „Avram Iancu”, Brad, prezențați 14, admiși 5 (35,9%) respinși 9 (64,1%).

5. Liceul de fete „Elena Ghiba-Birta”, Arad: prezentate 2, admise 2 (100%).

cercetează școlile mai des pentru anchete disciplinare decât pentru a urmări dezvoltarea învățământului și activitatea pedagogică a profesorilor.

Examenul de bacalaureat merit să facă operația vindecătoare în învățământul secundar s'a introdus cam în grabă. Regulamentul s'a comunicat școlilor târziu, iar elevii n'au putut fi pregătiți în școală în vederea examenului. Prin sânguință particulară se pot repara numai o seamă de lacune; unele rămân ireparabile fără conducerea profesorului. Iar aceste lacune la elevii din clasa a VIII-a a anului trecut au fost foarte numeroase. Din pricina schimbărilor continue a programelor, în ținuturile alipite unele materii nu s'au făcut sau s'au făcut numai în parte. Aproape în majoritatea școlilor nu s'au făcut repetițiile necesare pentru asimilarea cunoștințelor. Numărul orelor de curs s'au redus, s'a redus însuși anul școlar, dar cantitatea materiei cerută de regulament pentru examen a rămas cea veche, ca și programele analitice și manualele. Din pricina lipsei de profesori, uneori s'au făcut suplimentele de oameni necalificați ori calificați pentru alte materii.

Intre astfel de împrejurări rezultatul examenului, în amândouă sesiunile, nu putea să fie decât dezastruos. Actuala serie de candidați sânt deci victimele unui concurs de împrejurări care, observate la timp, pot fi înlăturate cu încetul. Fără îndoială, rezultatul nesatisfăcător din sesiunile ținute până acum vor trezi la datorie pe mulți dintre profesori și pe și mai mulți dintre elevi, dar răul nu se va vindeca definitiv decât atunci când școlile vor avea profesori bine pregătiți, cu câte o singură catedră (dela care nu se vor putea detașa cu prea mare ușurință, lăsând suplinitori incapabili), fără ore suplimentare, bine controlați și mai ales bine plătiți. Când profesorul este chinuit mereu de grija zilei de mâine, el n'are nici timpul nici liniștea sufletească necesară pentru pregătirea lecțiilor așa cum trebuie. Școala rămâne fără suflet și rezultatul nu poate fi decât acel care s'a văzut. În clasele superioare, firește, vor fi puși numai profesorii cei mai aleși și vor fi îndemnați să urmărească și pregătirea particulară a elevilor (prin lectură particulară și activitate extrașcolară).

Art. 25 al Regulamentului examenului de bacalaureat fixează ca țintă de urmărit în examen următoarele:

„Interogațiile se vor face asupra chestiunilor cuprinse în programele liceelor și în așa chip, ca să se poată constata, nu atât mulțimea cunoștințelor de detaliu, cât mai cu seamă pătrunderea înțelesului lor, corectitudinea, claritatea și precizia exprimării și influența pe care au avut-o studiile asupra formării cugetării elevilor”. Cred că scopul s'a ales cât se poate de nimerit. Totuși, felul cum examinează unii membrii ai comisiunilor, îmi lasă impresia că ei urmăresc mai mult cunoștințele de detaliu, ceace este greșit. Examenul de bacalaureat nu este bine să fie un examen de „cunoștințe”, ci de „maturitate”. De acest lucru trebuie să-și dea seama fiecare membru din comisiune. Și atunci nu este nevoie numai decât ca examenul să se facă în mod sintetic, cum cere dl G. G. Antonescu, 2) ci poate rămânea și parțial, pe materii. A păstra însă la clasificare numărul materiilor și a le încredința pentru examinare numai unuia ori la doi profesori, este primejdios. Ceace prezintă elevul la o materie poate să influențeze impresia câștigată la altă materie și clasificarea nu mai este reală: ori este clasificat prea bine, ori prea rău.

Deoarece am observat și acum că chestionările se fac foarte deosebit de către deosebiții profesori, repet că ar fi bine să se fixeze niște norme în această privință pentru ca să se introducă oarecare uniformitate, iar rezultatele să fie mai puțin distanțate dela o comisie la alta și mă asociez la părerea d-lui Popa-Lisseanu, după care: Un chestionar ce ar cuprinde principalele întrebări socotesc că le-ar ușura mult elevilor munca lor pentru pregătirea bacalaureatului și le-ar procura siguranța că, în fața unor profesori, în mare parte necunoscuți, ei își vor putea pune în evidență cunoștințele dobândite în cursul liceal. Fără acest chestionar, candidații la bacalaureat se vor găsi în totdeauna în fața unui chinuit necunoscut 3).

Numărul orelor de curs e prea redus pentru a se putea străbate întregă materie cerută de progra-

2) *Revista gen. a învățământului*, XIII, No. 7 (Septembrie 1925), p. 440.

3) *Revista gen. a învățământului*, XIII, No. 7 (Septembrie 1925), p. 445, nota.

mele analitice și Regulament. Va trebui deci să se revină ori asupra numărului de ore, ori asupra programelor analitice. Programele analitice ale statului vor fi impuse la studiile de bacalaureat și minorităților, pentru ca să nu aibă motiv să ceară ca să nu fie examinați din anumite materii sau părți de materii, cum s'a întâmplat atât la Arad, cât și la Oradea-Mare.

Și la Arad a trebuit să constat că pentru moment, tocmai fiindcă regulamentul s'a introdus pe neașteptate, poate era mai bine ca media de trecere să fi fost, un an ori doi, 5 nu 6. Au fost respinși și acum numeroși candidați cu media între cinci și șase.

În convorbirile pe care le-am avut cu profesorii din partea locului s'au ridicat și acum plângeri împotriva felului cum s'au alcătuit comisiunile de examinare, în special s'au arătat nemulțumiți că în comisii n'au fost numiți mai mulți dintre ei. Cred și acum că poate soluția cea mai bună ar fi să se numească jumătate membrii din vechiul regat, jumătate din provinciile noi, avându-se în vedere ca cei trei să fie din provincia din care e circumscricția respectivă. Președintele ar fi indiferent de unde vine. Totuși n'ar fi rău dacă și el ar cunoaște întru câtva locul și împrejurările între care este trimis.

Am auzit apoi și acum plângeri împotriva taxelor care, mai ales în urma numeroaselor respingeri, pricinuesc mari greutăți fiilor de țărani și funcționari. Scutirile se pot face numai în anumită măsură. În ori ce caz principiar, ele nu pot fi îngăduite celor ce repetă examenul. Și atunci rămâne de chibzuit dacă nu cumva ar fi mai bine să se înlocuească taxele cu diurnă curespunzătoare, dată din partea statului. În felul acesta nu li s'ar putea imputa comisiilor că resping pe candidați la scriptic numai ca să încasseze taxe mari și nu aibă mult de lucru la oral.

O seamă din formalitățile examenului, puse de regulament în sarcina comisiei ar fi bine să se treacă inspectoratului ori ministerului. Dacă secretarul nu este însuși directorul școlii, cum a fost la Arad, președintele și secretarul comisiei nu are puțința să facă la timp toate lucrările necesare: controlul de acte de naștere, naționalitate, să scrie cataloage, borderouri, să încasseze taxele și mai ales să pregătească diplomele în cazul că

cei reușiți sânt în număr mai mare. E și nedrept ca președintele și secretarul să fie ținuti pe loc, în vreme ce ceilalți membri ai comisiei pot pleca la vetrele lor.

Mă asociez în sfârșit la propunerea dlui G. G. Antonescu, cerând să se înlătore dispoziția din actualul regulament, privitoare la „controlarea” lucrărilor comisiei prin directorii și inspectorii din minister, pentru a nu slăbi încrederea pusă în comisiune și autoritatea acesteia

în fața elevilor și părinților, încurajându-i la intervenții și reclamații. „Vizita colegia” a directorilor și inspectorilor, natural că nu poate fi privită decât cu simpatie de membrii comisiei și ea poate fi utilă pentru bunul mers al examenului.”¹⁾

Cluj, 7 Octombrie 1925.

N. Drăganu,

profesor la Facultatea de Filo ofie și Litere a Universității din Cluj.

¹⁾ L. c. p. 144.

PROBLEME ECONOMICE

Program agricol

Fără un program agrar bine alcătuit reforma agrară făcută, nu poate aduce roadele dorite, de cât poate foarte târziu. Mai mult încă, fără acest program, am putea să ajungem la situația grea ca proprietatea mare să fie refăcută, iar țărani din nou iobagi pe pământurile latifundiarilor. Nu este nimic de mirare, căci doar în veacul al XVIII-lea țăranul era liber și proprietar de pământ, și în câțiva zeci de ani din prima jumătate a veacului XIX-lea, a devenit iobag și sărac, pe moșiile întinse care se închegară de curând.

Prin urmare prima grijă a unui guvern cu iubire de țară și nația aceasta este alcătuirea unui program generos, cu ținte îndepărtate, care trebuie urmărite cu persistență, și ținte imediate care trebuie atinse fără întârziere.

D. prof. G. Ionescu Sisești propune în lucrarea sa citată: Reforma Agrară și Producțiunea, un asemenea program.

După D-sa, ca program de durată trebuie să se urmărească:

1. Ameliorația funciară, care ar pune în valoare și ar da agriculturii, teritoriile invidabile din lunca Dunărei și celorlalte râuri mari, teritoriile roase de ape sau invadate de nisipuri, teritoriile din regiunea colinelor despădurite distruse de pășunări iraționale;

2. Commasarea, care ar da puțința țăranimei să aibă la un loc parcelele ei astăzi reslețe, pentru a și putea cultiva pământul mai bine și mai ușor. Improprrietărea prin loturi de complexitate a dus la parcele atât de mici, în cât ele nu pot fi cultivate rațional, numai commasarea, care ar aduce la o nouă împărțeală pământurile vechi și noi, ar putea să rezolve greutățile rezultate din improprrietărea, mai în toate regiunile unde a existat de mai înainte o țăranime mică-proprietară de pământ;

3. Legi pentru încurajarea agriculturii raționale, paralele cu legile pentru încurajarea industriei. Este de mare însemnătate pentru propășirea agriculturii noastre încurajarea fermelor producătoare de semințe alese și de animale de rasă. Este de absolută nevoie legi pentru combaterea boalelor plantelor sau animalelor, boale care produc agriculturii pagube enorme;

4. Instituții de studii și îndrumare, care ar îndruma tehnica agriculturii noastre după rezultatele studiilor pe care le ar face asupra împrejurărilor dela noi, asupra climatei noastre, solului nostru, asupra plantelor și animalelor noastre. Laboratorii agricole și stațiuni de cercetare cât de numeroase, dar bine înzestrate, conduse de oameni bine pregătiți și idealisti. Acolo s-ar cerceta semințele ce ar fi de folosit, mașinile agricole, boalele plantelor;

5. Cooperația care ar da întărirea necesară producției și prosperității economice în noul regim al proprietății rurale. Poate această acțiune socială ar fi avut un efect mai puternic la început dacă, la improprrietărea, țărani ar fi rămași grupați în obștii. Dacă nu s'a făcut atunci, nu e prea târziu ca aceasta să se realizeze acum. Uneori și din lucrurile rele poate rezulta un bine. Faptul că s'a realizat improprrietărea individuală și țăranul a intrat în stăpânirea lotului său și și-a cultivat ogorul său, a născut în sufletul țăranimii un puternic sentiment de proprietate, de individualism și de independență care îl face imun contra oricărei acțiuni comuniste disolvante. Intovărășirea de bunăvoie de altă parte, munca în cooperație cu datorii și drepturi egale, este un al doilea element puternic de educație, care face pe țăran sociabil, membru conștient în societate și solidar în viața comună.

De asemenea ca programe de realizare imediată, Dl Șișești propune:

1. Distribuirea de semințe alese la cultivatori fie mici, fie mari, pentru a elimina din cultura noastră semințele neproductive, amestecate și infectate de boli. Fermele Statului și școlile de agricultură ar avea să puie la dispoziția cultivatorilor, în schimbul recoltei curente, semințe curate, productive și omogene;

2. Curățirea semințelor în instalații oficiale numeroase, pe o taxă minimală sau gratuit. La acele centre s'ar găsi bune vânturătoare, trioare și aparate de tratare a semințelor contra boalelor criptogamice;

3. Indemnul pentru o cultură rațională prin premii și alte avantajii. Și aci nu e vorba de cât de lucruri simple de arătura de toamnă, gunoiere, arătură mai adâncă, de combatere a buruienelor, folosire de sămânță aleasă și curată, de cultură în rotație, de îngrijire rațională a vitelor;

4. Stimularea țăranilor prin concursuri și expoziții regionale;

5. Organizarea de excursii țărănești în regiunile cu o cultură mai înaintată. Și în străinătate chiar, am adăuga noi;

6. Organizarea de cursuri ambulante astfel ca învățătorul agricol să vie acasă la țăran și să-i arate cum să-și cultive ogorul și cum să-și crească vitele. Exemple pe teren, exemple practice și sugestive, demonstrații cinematografice pot fi folosite cu un înalt rezultat;

7. Folosirea pentru propășirea tehnicii agricole a celor peste 300.000 hectare rezervate de Stat dela improprietăți. Aceste pământuri nu trebuie date partizanilor politici, ci specialiștilor după cum spune legea, pentru ca ele să fie o adevărată școală pentru țăranimea vecină;

8. Regulamentarea folosirii izlazurilor (pășunelor) pentru ca ele să nu mai fie ca astăzi enorme suprafețe pierdute, care nu folosesc deci culturii, dar nici pășunatului;

9. Desvoltarea pomiculturii cu un număr restrâns de soiuri pentru realizarea de producții de fructe omogene și bine alese;

10. Replantări de păduri comunale în scopul folosirii mîloanelor de hectarii de terenuri inculte;

11. Acordarea de libertate în comerț și în export pentru a semăna avânt optimism și curaj de întreprindere în sufletul producătorilor țărani;

12. Intemeierea de școli profesionale în special de școli de agricultură, atât de numeroase în cât în scurtă vreme să nu mai existe țăran de vîrstă mai puțin înaintată, care să nu fi făcut o asemenea școală;

13. Inlesnirea apropierei între diferitele categorii de producătorii agricoli și înlăturarea antagonismului între micul și „marele” proprietar, pentruca împreună să apere interesele agriculturii;

14. Revenirea la o perioadă de stabilitate și de liniște singura care dă putință unei dezvoltări normale a producției agricole și a unei așezări a clasei țărănești. Operațiile de expropriere și improprietăți trebuie să fie încheiate cât de curând, și pentru un

timp îndestul de lung, pentru ca fiecare să știe ce și cât stăpânește, cum se poate așeza și cum să-și organizeze munca.

Aceste și altele sunt punctele unui program agrar, puncte minime fără de care reforma agrară nu și-a ajuns deplin scopul. În folosul țăranimei și al țării întregi un asemenea program agrar trebuie imediat adus la îndeplinire.

N. GHIULEA

—X—

DISCUȚII LITERAREI

Aurelia Pop-Florian: „Valuri sufletești“

Cartea Românească, 1925; prețul lei 40.

Cititorii de pe vremuri ai *Luceafărului* ai *Cosinzenei* își amintesc, cu siguranță, de numele Aureliei Pop, care alături de Maria Cunțan și Ecaterina Pitiș semna versuri, în cari curgeau sentimente înflorite în viața noastră ardelenească, plină de un farmec patriarhal. Crescute în admirația lui Coșbuc, Iosif și Goga, ele turnau în formele artistice bine conturate de acești poeți, sentimente de o delicateță feminină, brodate pe același fond al vieții ardelenești, adoratoare a familiei, încălzită de dragostea de nație și de lege și iluminată de idealul în realizarea căruia se spera cu tărie.

În această linie a tradiției poetice „ardelenești” — dacă ni-se permite să întrebuițăm acest termen gândindu-ne mai mult la fond decât la formă — pe d-na Aurelia Pop-Florian am apropiat-o mai mult de lirismul blând, de o duioșie aproape feminină a lui Iosif. Ca și poetul Patriarhalelor și poeta noastră învăluie în lirism blând ideile sale poetice; ea nu poate revărsa în alvia versurilor valurile de energie ale unui Coșbuc ori Goga. Structura ei sufletească e alcătuită din sentimente de dragoste de mamă și neam, de admirație față de natură și de credință în puterea divină — sentimente cântate odată mult de școala sămănătoristă, alungate astăzi din poezie de valul de europeism de după războiu. De aceea volumul de față, apărut în mijlocul poeziei românești contemporane e un buchet de flori de câmp în mijlocul atâtor flori exotice, dintre cari multe artificiale.

Să deslegăm buchetul, să alegem câteva fire și să încercăm a le arăta parfumul cititorilor noștri.

Pe poeta noastră a încercat-o odată o mare durere. Moartea i-a smuls din brațe o fetiță din creșterea căreia și-a făcut un ideal; durerea i-a năpădit sufletul, i-a schimbat concepția despre rostul existenței. O viață în care un

ideal sfânt s'a stins e menită să poarte crucea nespusei poveri; pentru ea:

„Limanul e pământul cu pacea lui de veci
Cu liniștea lui sfântă în scândurile reci“
(p. 14)

Mângăierea ce i-a mai rămas e evocarea fericirii pierdute; ca fumul de jertfă se înalță chemările ei către cea pierdută pe vecie:

„Tu ești nădejdea mea din cer;
În clipe de durere
Când toate visurile-mi pier
Mai am o mângăiere.

Cu dorul meu purtat spre zări
De vânturi plângătoare —
Trimit în svon de suspinări
Sfioasa mea cântare“ (p. 6)

În *Fulgusor de aur* sentimentul curge în ritm de cântec de leagăn:

„Fata mării dragă
Iar o noapte n'treagă
Am visat cu tine . . .
Nu știu cum anume
Am ajuns din lume
Colo'n zări senine.“ Etc. (p. 25.)

Sunt momente acestea, în cari amintirea fericirii pierdute îi înstrunează sufletul pentru cântece de mângăiere. Sunt altele în cari amintirea despărțirii de ființa dragă e zugrăvită în versuri, cari dovedesc un suflet, în care un eveniment se încrustează cu toate culele lui. Așa e *Elegie* în care natura neagră și rea, ca moartea care i-a intrat în casă, e prinsă într'un pastel plin de vigoare. Spicuim:

„Bătuse miezul nopții . . . O noapte
[fioroasă
Cu vaduri răzvrătite, cu vânturi fioroase,
Cu vijelii turbate ce aluni bătrâni îndoale,
Cu tremurări de valve și plâns de cucuvae;
Când băntuile pustiului, când aripele morții
Ca sulfiți ascuțiți străbat în bezna nopții,
Cu fâlțări de groază cu nfricoșat avânt,
Pornind din adâncimea ghefoasă de
[pământ.“ Etc. (p. 30)

Întreg ciclul întâiu din volum e înfășurat în vâlul negru al durerii de mamă. În ciclul al doilea: *Spre zări*,

din natura pe care poeta o simte în tainele ei și din adâncimile ei sufletești își scoate credința în ființa supremă, marea ei mângâiere sufletească. În clipe de meditații profunde, când simți aripile divinității fâlfâind prin văzduh, te simți transportat „în sfera minunilor din zare“ unde :

„Sublimul te'mpresoară în visu'ți fermecat

Priveag bățut de vânturi — tu suflete
[plăpând —
Aci găsești odihă truditului tău gând“;
te simți atras.

„Prin marea de lumină înainfând mereu
De tainica minune ce-o chiamă: Dum-
[nezeu“. (p. 42.)

În *Tainele zorilor* poeta simte în toată natura firul divinității; elementul bun distruge forțele întunericiiului.

În ciclul acesta găsim cele mai frumoase versuri din volum închinat naturii. Sub influența evidentă a lui Coșbuc, poeta personifică fenomenele firii. Se vede și aci însă nuanța sensibilității feminine. În *Vântul*, (p. 53) ștregarul, atât de zburdalnic la Coșbuc, nu are îndrăzneala să se joace prin cosițele fetelor, dar pornește — în răs când e zefir vesel și în tânguit când e crivăț furios — întreaga natură :

„Trecea cântând voios prin flori de tei
Și prin platanii 'nalți de pe alei.
De dimineața se trezise iar
Cu nazurile lui de Vânt hoinar.
Cu jocuri și cu cântece în gând
Trece din creangă 'n creangă fluerând.
Se legăna pe vărfuri mlădios
Se tăvălea în iarba de pe jos
Și sprinten și sburdalnic — cum e el —
Se sbenguia cu orice firicel.
Apoi — trecând șăgalnic în tușiș —
Le-o fi șoptit vre-o glumă pe furis

... și gluma au prins-o crinii, iedera, salcâmii înfloriți, plopii de lângă iaz și rândunele în zbor și toate răd înveselite. Dar când hoimarul a întâlnit în drumul lui un nuc morocănos, văzând că pe acela nu-l arde de sașă a început să-l zgâție cu furie; mânia și-a trecut-o și asupra pădurii, frământând-o din răspuțeri. În urmă ostenit și întristat a bătut la porțile grădinii unde s'a ghemuit pe un covor de iarbă:

„O tufă de iasmin lângă uluci
La dojenit încet cu vorbe dulci.
... Dar garofițele 'n mijloc de strat
— Văzându-l necăjit și supărat —
La sănuri de miresme l-au culcat
Și'n alintarea unui vis vrăjit,
Sub raze de argint — l-au adormit.“

Personificare plină de dinamism de un dramatism delicat — poezia e cea mai reușită din volum.

În ciclul *Cântece* atitudinea depresivă a poetei se accentuează și mai mult. În viața ei, un râu de tristețe, cântecele singure au fost popasuri de mângâiere, de dulce uitare. Deaceia ca

le iubește și aleargă la izvorul lor răcoritor de câte ori realitatea își înfige crud ghiarele în sufletul ei. Ea închină cântece frăgarului bătrân dela fereastra ei, celor două plute din fața casei și mai ales toamnei, cu care e înrudită sufletește. Delicateța cu care culege frumusețile firii o avem și aici:

„Mi-a venit la geam un flutur în răcoarea
[dimineții
Fâlfâind din aripioare, obosit ca toți
[drumeții.
Gândurile mele toate s'adunară 'n jur
[de flutur
Să-l întrebe ce mai cată azi când flo-
[rile se scutur?“ (p. 112)

Rare ori dragostea se furișează printre cântecele ei, ca'n *De simți*, *Din zile senine*, *În lumea ochilor tăi* — dar și atunci ea evoacă numai amintiri pândite de durere.

În cele două cicluri dela urmă: *Din vremurile grele ale Ardealului* și *Inviere* sânt cântate, mai adeseori în rîm de odă eroică și solemnă, speranțele unor vremi de grea încercare și lucrurile „învierii“ celei mari a nației. *Așteptare*, cea mai reușită dintre ele merită un loc de antologie. Poezia patriotică din aceste cicluri nu e clocotitoare de energie ca a lui Coșbuc și Goga, dar dovedește, totuși, că e isvorată dintr'un suflet care iubiă' cu nația, ură, speră și se bucură cu ea. Ea nu poate mișca azi cum nu poate mișca așa ca altă dată nici a celorlalți doi, dar constituie un document sufletește pentru vremile celor mai puternice zguduirii sufletești ale Românilor de dincoace de Carpați.

Ion Breazu

SCRISORI DIN ROMA

Problema individului și a claselor sociale în revoluția fascistă

Am arătat într'un număr trecut al „S. de M.“ (39) cum fascismul, doritor de-a da și-o explicație teoretică faptelor sale trecute în domeniul istoriei, de a-și fixa definitiv și precis locul său în evoluția cugetării politice, consideră liberalismul, democrația, socialismul și bolșevismul ca fiind consecința riguros-logică a a-celeii concepții despre conviețuirea socială, care așează în centrul tuturor „fenomenelor politice“ *individul*, drepturile lui sfinte, bunăstarea lui, concepție care sprijine Statul numai fiindcă consfințește *legal* o cât mai deplină și mai autonomă dezvoltare a facultăților atomului social. Pentru a lua o poziție strategică categoric-contrară față de concepția-mamă a tuturor curentelor înșirate mai sus, cari stau la baza instituițiilor politice reprezentative ale Europei moderne, doctrinarul fascist a simțit nevoia de a le condamna în bloc, fiindcă această concepție e „materia-

listă“, n'are scopuri, cari să depășească necesitățile unui moment dat din viața Umanității întregi. În fața ei și împotriva ei se ridică cu energie fascismul, care opune drepturilor individuale, considerate sacre și inviolabile până acum, dreptul Societății, mai precis dreptul Statului ca organ reprezentativ al ei, acea abstracție ideală, în căldura căreia sunt *datoare* a se topi toate tendințele individualiste. Dar anunțând această inversiune a valorilor politice, aceeaș revoluție fascistă, care neagă „singurătatea“ prerogativele de-a fi *unicul isvor* de relații juridice sociale, își dă seama perfect de-o altă realitate: scopul Statului nu poate fi o „totală mortificare a personalității umane.“ Distincția între *individual* și *social* este cât se poate de elastică, susceptibilă de deplasări continue pe scara care se întinde între cel mai strâmt egoism biologic și între cea mai desăvârșită sacrificare a Eului pe altarul unei idei. O mare idee de unitate politică are nevoie de indivizi tari, formați, de unii cât mai antrenați în a-i servi, fără murmur de împotrivire; scopurile esențiale. Acestor indivizi nu li se poate nega o anume libertate de acțiune, „dar aceasta nu pentru că i s'ar recunoaște individului dreptulli la libertatea superioară Statului, una care ar putea fi valorizată împotriva Statului, ci pentru că crede că dezvoltarea personalității este un interes al Statului. Dacă indivizii sunt elementele infinitesimale și transeunte ale complexei și permanentei dezvoltări a Societății, e clar că o dezvoltare normală a vieții individuale este necesară dezvoltării vieții sociale. Necesară, dar cu condiția să fie normală. O enormă și necinstită dezvoltare a unor indivizi sau a unor grupuri de indivizi ar fi pentru Societate ceea ce este pentru organismul animal dezvoltarea enormă și desordonată a unor celule: o boală montată“.

În esență libertatea individuale nu este altceva decât libertate cutărui patrician roman din antichitate, care lăsa coarnele plugului pentru a se pune în fruntea unei oștiri menite să adauge prin eroism nelimitat și necalculat o nouă provincie vastului imperiu, și care la întoarcere, în loc de-a exploata pentru sine toate beneficiile unui triumf strălucit, cerea Senatului, retrimiteră lui la coarnele plugului, la pacinica muncă zilnică! Căci „precum toate drepturile individuale tot așa și libertatea este o consecință a Statului“.

Totuș, deși refuză dogma suveranității populare, deși respinge categoric orice veleitate de a identifica „poporul“ cu Societatea și valoarea principiilor cu numărul indivizilor cari le susțin, deși pentru fascistul conștient „opinia pu-

Astra și Cooperația

lică" nu este un criteriu de apreciere în lupta dintre ideile sociale, revoluția, fiind opera unor „suflete tari“, nu poate să nu recunoască capacitatea excepțională a unor indivizi dotați cu daruri deosebite. În viața istorică a unui popor „multe poate săvârși inteligența naturală, pregătirea culturală, dar poate și mai mult încă visiunea clară, instinctivă a unor spirite alese, tradiția, calitățile câștigate prin moștenire“. Prin acțiunea necurmată a istoriei asupra sufletului masselor, îndeosebi la popoarele cu o istorie bogată, înseși mulțimile ajung a-și simți necesitățile determinate de obiceiurile rasei și a valoriza acest instinct al mulțimilor este tot una cu a realiza o politică înțeleaptă. Absolutism luminat, dictatură conștientă, onestă în scopurile ei. În locul „contractului social“, care coordonează activitatea celor mulți și a claselor sociale prin învoială reciprocă, guvernarea unor oameni capabili și energici, cari dispunând de forța necesară, să schimbe Statul din simplu factor de supraveghiere în factor de inițiativă ne-adormită.

*

Când spiritul fascist, intransigent în toate manifestările sale caracteristice, a consimțit a lăsa individului o libertate mai mult sau mai puțin restrânsă, a avut în vedere necesitățile economice ale vieții moderne, fenomenele de producție și distribuție a bogățiilor materiale în producerea cărora libertatea individuală, libertatea economică individuală, este un prețios, dacă nu singurul stimulent real. O radicală doctrină de Stat, care dorește să-și afirme originalitatea cu orice preț, trebuie desigur să trateze mai întâi problema cardinală a tuturor sistemelor de guvernare: relațiile dintre individ și Statul din care acesta face parte, căci individ și Stat sunt *termini bătrâni*, cunoscuți, termini cari durează cu necesitate în evoluția cugetării politice, sunt mai presus de orice contingente istorice. Dar după tratarea acestei probleme, cugetătorul politic circumspect și conștient de vremile prin care trece, nu poate nega „problema economică“, fructul fatal al industrialismului modern.

Roma, Oct. 1925

N. Buta,

membru al Școlii economice

Nota redacției. — Dl N. Buta, unul dintre cei mai înzestrați absolvenți ai universității din Cluj, este impresionat de fascismul italian și prezintă cititorilor noștri încercările de doctrină. Publicăm scrisorile d-sale sub titlul de informație: noi suntem de părerea că trebuie cunoscute opiniile din toate taberile. Fascismul italian a răsărit din necesitățile specifice ale Italiei: îndeosebi din nevoia de a reacționa contra corupției și nesiguranței de drept. Însă fascismul se prezintă în fața Europei și ca un apărător al conservatismului și reacționarismului și se razimă mai degrabă pe forță decât pe ideile de dreptate. Sfidează deci democrația. Cum însă România mare a fost născută grație democrației și va putea trăi în viitor tot numai grație democrației, nu putem să avem decât rezerve față de regimul actual al Italiei. — I. C.

Asociația, din vechi timpuri, a socotit de a sa datorie să ia supt ocrotirea sa: *cooperarea*. Darul lui Vasile Stroescu nu a venit de cât să ajute Asociația în această preocupare a sa, iar tinerii cari au fost de ea trimiși în străinătate pentru studierea acestei instituții sociale, au secundat-o în acțiunea sa necurmată.

După constituirea Secției social-economice, preocupările despre întinderea și sprijinirea cooperării intră în preocupările acestei Secții. Prin acest fapt cooperarea se localizează între atribuțiile Asociației și de sigur capătă un loc mai de frunte. Înainte Cooperarea pășea în urma cultului național, menținerii sufletului național, ridicării artei și literaturii naționale, astăzi ea pășește alături de ele, ca preocupări de Secții distincte.

Prin noua codificare a Cooperării mișcarea cooperativă din Ardeal va căpăta un nou avânt. Se vor întemeia noi organizații de propagandă, îndrumare și control. Organe regionale și cu puteri destul de însemnate. Secția social-economică ar dori să aibă un loc efectiv în această muncă și va face propuneri în acest sens Ministrului muncii.

În afară de aceasta, Secția social-economică a Astei înțelege să aibă o activitate proprie pentru propășirea în Ardeal a ideii cooperării.

În acest scop se va organiza o serie de conferințe publice pentru discutarea înfățișării și greutăților pe care le întâmpină mișcarea cooperativă în Ardeal.

Se vor organiza echipe de propagandiști activi, adică de organizatori de bănci populare, cooperative de consum și cooperative agricole.

Se va edita o publicație cooperativă ieftină.

Se vor edita broșuri de propagandă cooperativă, și manuale cu lămuriri și instrucții asupra principiilor și tehnicii Cooperării.

Caut domnișoară de bună familie, dispusă căsătorie cu subsemnatul după ce voi câștiga premiul de 100.000. — lei la tragerea dela 16 Decembrie a Loteriei Sindicatului Pressei Române din Ardeal (2 lei biletul). Prefer domnișoara care joacă la aceeași loterie, mai ales aceea care va câștiga unul din cele 5412 premii. Ofertele a se adresa sub: „Loteria Pressei“ Agenția de publicitate Rudolf Mosse, Cluj, de unde se și pot procura aceste lozuri.

Se va organiza un biuro de studii și informații, care va sta gata a răspunde la toate întrebările cari i s'ar pune. La acest biuro s'ar găsi toate imprimările necesare, și posibilitățile de legătură cu organele oficiale și Casa Centrală a Cooperării.

Pătrunși de importanța mișcării cooperative pentru ridicarea poporului nostru, nu numai economică dar socială și culturală, Secția Social-economică va face toate jertfele pentru reușita scopului ei, și va primi cu mulțumită orice sprijin îi va veni din afară în acest scop.

N. Ghiulea

Epigrame

Societății Națiunilor

*Necontestat, e o supapă
Pentru atâtea prestimii
Ce-ar exploda între națiuni;
Dar o supapă care pupă...*

Curții de la Haga

*În orice important litigiu,
Ea dă sentințe cu prestigiu:
Întreagă lumea le salută,
Și nimeni nu le execută.*

Triumful de la Locarno

*Dormi liniștită, Europă!
Germania-a intrat în cușcă:
Captivă-i fiara interlopă
Și doar dresorii de-și mai mușcă...*

Exodul zeilor greci

*Se pare că, de câtva timp,
Nu se simt siguri în Olimp
Nemuritorii, și spre Est
Se vor muta, — pe Everest.*

Sic vos non vobis...

*Scriu pagini de istorie
Cu sînge cald soldații,
Pe care, plini de glorie,
Semnează... diplomații.*

Democrație roșie

*La Moscova-i „democrație“?
Poporul și-este el guvernul?
— Sinistră demonocrație,
Realizând aici Infernul!*

Sanctiune morală

*Îmi place să visez o țară,
În care-o urmă violată
Pentru făptura vinovată
Ar fi chiar urna-i funerară.*

Emulație nobilă

*Au frații noștri ardeleni
Nobili de Apșa;
Dar parcă la Bucureșteni
Nu sînt, — de Capșa?*

V. BOGREA

CĂRȚI, REVISTE, ZIARE

Leonardo — revistă lunară editată de Fundația pentru cultura italiană „Leonardo” din Roma, în condiții tehnice bune și c'un aparat informativ variat, sub conducerea lui Giuseppe Prezzolini, aduce, într'un număr din primăvară, chestiunea Enciclopediei italiene. Chestiunea fiind de mare actualitate și la noi, cităm din succintul program al Enciclopediei Treccani (în curs de apariție sub egida unor meritoși specialiști) care va fi „examenul situației culturii italiene: dovada practică a capacităților ei de erudiție, de adâncime, de organizare. Aci vom vedea strădania Italiei noi, în comparație cu alte țări. Sforțarea este cea mai națională dintre cele încercate după unirea italiană, însă Enciclopedia nu va fi naționalistă. Unul din semnele noii generații italiene a fost acela afirmat prin fraza: Italia se va face dela sine. Italia nouă simte nevoia să-și aibă propriile ediții de clasici, propriile dicționare, propriile traduceri din limbi străine, și însăși un propriu atlas și o proprie enciclopedie. Că noi venim după Franța, Germania, Anglia și chiar după Spania, e un lucru ce se înțelege din istorie, și poate fi în avantajul nostru; nu contează dacă ajungi mai târziu, vorba e să faci mai bine.” Ultima afirmație, prin asemănarea stadiilor culturale — păstrând proporțiile! — nu ar strica să fie ținută la îndemână de viitorii Enciclopediști români. Și e de prisos să repetăm că *ne trebuie o Enciclopedie română!*

Apoi, alături de o seamă de recenzii — proiectoare asupra cărților în italienește de diferite categorii; alături de un articol asupra unui „italianizant în străinătate: Henri Hauvette”; alături de corespondența lui Antonio Widmar, „care reprezintă în Budapesta cultura noastră”, unde ni se spune franc că „nu se poate conta la o înțelegere adevărată și proprie”, a Italiei acolo unde abia acum se trezesc căjiva, — găsim o efemeridă a directorului, care ar părea un răsnet al vieții literare românești răsărit în Italia, disprețuind spațiul: „Dar cu un cuvânt ce este criza cărții, dacă nu lipsa cărților *interesante* sau de mare *valoare artistică*? Când cărțile sunt folositoare se răspândesc ușor; iar când sunt frumoase, mai curând sau mai târziu, le întâlnești și pe ele clipa cea bună. Anumiți autori demultori par a uita publicul; scriu pentru ei; și se plâng dacă nu află alt cititor decât pe prietenul cel mai apropiat, căruia trebuie să-i dedice cartea. În realitate publicul care citește s'a mărit și s'a îmbunătățit; cere mai mult dela autori și editori; și îndrăgește, în limitele posibilităților economice, pe acei autori și editori cari își dau seama că există un public”.

Convorbiri literare (Septemvrie). Ultimul număr al revistei, care a început prin a fi purtătoarea de cuvânt a unei generații astăzi aproape complet dispărută, este o nouă dovadă despre primenirea forțelor sale productive pentru a-și menține un loc de frunte printre periodicele noastre de astăzi. Cel mai nou colaborator al ei este dl *Nichifor Crainic*, poetul viguros al pământului natal, luptătorul iluminat și încrezător în virtuțile sufletești ale neamului său, care s'a făcut apărătorul dărz al patrimoniului cultural al acestui neam, în contra tuturor uzurpatorilor conștiinței și inconștiinței din lăuntrul

și din afară de hotorâle patriei... În eseu de modeste proporții despre Ioan Slavici, publicat în această revistă, schițează contururile stilului nostru rural în literatură — „singurul normativ, fiindcă e singurul definit”, care se leagă de numele scriitorului mort de curând în privința prozei poetice, iar în privința poeziei versificate de numele unui alt ardelean, prieten și tovarăș de muncă al celui dintâi, George Coșbuc. „Slavici și Coșbuc — două aspecte ale aceluiaș lanus, ale aceluiaș stil rural cioplit din materialul viu al folklorului. Realismul analitic al povestitorului se reflectă, schimbat la față, în realismul sirtetic al poetului. Sunt două haine neașe ce completează îmbrăcămintea duminică a sufletului neaș. Silul celor doi meșteri, crescut organic din modele populare, simplifică în linii sigure și monumentale viața mulțimii și devine expresia ei colectivă și autentică. Tot ce s'a clădit ulterior mai bun și mai traic în literatura românească, s'a clădit pe principiile arhitecturale ale acestui stil rural, definibil ca o culă, ca o troiță, ori ca o iie, ori ca un cântec haiduceș”.

Adevărul literar și artistic (18 Octomvrie). Îndepătat în politică din linia întâia a luptătorilor fruntași, printre cari i-ar da dreptul să figureze inteligența-i pătrunzătoare și consecvența-i ideologică, dl *C. Stere* se întoarce în lumea luterelor, unde nu este cu totul necunoscut. Numărul acesta din „Adevărul literar” aduce al doilea capitol „Din carnetul unui solitar” cu o mișcătoare schiță de portret a unei figuri din revoluția „decembriștilor” la St. Petersburg în 1825, Sergiu Volconski, despre care un nepot a publicat o carte la Paris. Dl Stere are o ușurință de povestire caracteristică pe care o subliniază sobrietatea stilului său nemeșteșugit. — În acelaș număr, cu un excepțional de bogat sumar de opere valoroase, dl *Demostene Botez*, poetul melancolic de o deosebită impresionabilitate, publică o descripție în proză a unei stațiuni balneare localizată în sudul Basarabiei: un tablou caleidoscopic de figuri omenști vii cari se mișcă într'un cadru al naturii ce nu-i lipsit de pitorescul romantic. Așteptăm dela dl Botez și alte opere în proză de o analiză psihologică mai stăruitoare, cu material mai sever selectat totuși...

Concerte

Concertul basului Petre Marcu

Sâmbătă seara a avut loc în sala conservatorului primul concert din toamna aceasta a apreciatului nostru cântăreț Petre Marcu. Acest concert a fost totodată și o demnă inaugurare a concertelor clujene în preajma iernei.

D. Marcu este un cântăreț cu calități vocale dintre cele mai remarcabile, la cari se adaugă o școală ireproșabilă, grație căreia tehnica și stilul său prezintă un tot perfect ciselat, o execuție

model. Vocea d-sale are resurse puternice, e întinsă, stăpânind perfect registrele de bas; timbrul are o nuanță care împrumută bucaților cântate o notă de distincție.

În program: Giordani, Halevy, Schubert, Fischer, Verdi, Mozart, Rossini Schuman. Dintre compozitorii noștri: Dima, Brediceanu și Dr. I. Juca. D. Marcu a avut un remarcabil succes mai ales cu „Marea Arie dramatică” din Don Carlos și cu bucațile românești pe cari le interpretează deosebit de artistic.

La pian — perfect — d. A. Boskovits. (a. b.)

Atacul trenurilor. De cât-va timp se întesc atacurile pe căile noastre ferate. Bandiți atacând pe călători în vagoane clase sau în vagoane de dormit, bandiți deslocând șinele și provocând deraieri, bandiți atacând trenurile de marfă și vagoanele de bagaje, bandiți atacând gările. E îngrijitor!

Succesul bandiților în bălțile Dunărei sau în codrii Carpaților, lipsa de pregătire, de curaj și de interes a jandmeriei în unele regiuni, sunt elemente de îndemn, care ajută banditismele pe căile ferate.

E lucru serios. Nu ne putem întoarce la timpurile, când drumul, făcut cu diligențele era periculos prin păduri. Pentru demnitatea țării și a acestui neam trebuie ca acest nou gen de banditism să fie repede și din temelie stins.

De cine însă? Poate că demoralizarea a mers prea departe. Să se caute cauza și leacul!

Abonați Cluj

„PATRIA”

cel mai răspândit și mai bine informat ziar din Ardeal care se ocupă mai mult decât oricare ziar de chestii ardelenesti, apărând interesele ardelenilor în special

ABONAMENTUL:

Pe un an	360 — Lei
Pe un jumătate an	180 — Lei
Pe un sfert de an	100 — Lei
Lunar	40 — Lei

S'a deschis

Farmacia dr. D. Olariu
Cluj, str. Regina Maria No. 9.

CRONICA MEDICO-SOCIALĂ

Criza de medici.

O organizație sanitară sănătoasă are nevoie de aproximativ un medic la o mie de locuitori. În Statele Unite revine un medic la 700 de loc. Pletora aceasta nu o întâlnim la niciun stat european; din contră sunt state în cari numărul medicilor e îngrijitor de mic. În rândul acestora intră și România. După o statistică publicată de Analele Ministerului Sănătății publice, în 1924 România avea 4515 medici. Socotind o populație de 17 milioane, revine un medic la 3765 loc. Situația n'ar fi prea alarmantă, dacă ar exista o mai egală repartizare a medicilor în diferitele provincii și n'ar fi așa de dezastruos de mic numărul medicilor rurali. Iată ce spun cifrele, asupra cărora e bine să ne oprim puțin. Dacă avem în vedere pe toți medicii, urbani și rurali, proporția cea mai favorabilă o întâlnim în Bucovina: 1:2000. În rândul al doilea vine Ardealul cu 1:3000, apoi vechiul regat cu 1:4000 și în fine Basarabia cu 1:5500. Cifrele rotunjite sunt foarte apropiate de proporția absolut exactă matematică. La orașe avem un medic la 1000 de locuitori cu excepția Basarabiei (1:2000) în orașele ardeleni 1:17 la mie. În schimb populația rurală stă foarte rău pretutindeni. În vechiul regat sunt 364 de medici de circumscripții rurale, deci un medic la aproape 20.000 de locuitori, împrăștiați în zeci de comune, așezate la distanțe considerabile. Din cauza aceasta și a lipsei de căi de comunicație, a mijloacelor de transport, asistența medicală ca și igiena preventivă se face foarte anevoios. În Bucovina situația e cu mult mai bună 1:5000, în Ardeal proporția e puțin mai defavorabilă; în Basarabia avem un medic la 10.000 loc. Vorbim de sate. La orașe proporția indică un surplus simțitor. Totalizând provinciile, cifrele ne arată un medic la 7300 de loc. rurali. În rezumat satele au de 7 ori mai puțini medici decât orașele. Disproporția aceasta este isbitoare. Cei 1453 de medici de circumscripții rurale nu pot să săvârșească opera de asanare de care are nevoie populația dela țară, bântuită de boale și de neștiință. Amplificarea Cadrelor medicilor rurali se impune ca un imperativ categoric.

Congresele medicale.

Deabia se împlinește o lună dela congresul de nemologie și psihiatrie și la 25 Oct, se deschide în Amfiteatrul Fundației Carol I din București congresul de ginecologie și obstetrică. Desele congrese medicale pe specialități sunt reclamate de nevoile imperioase ale pro-

greselor continue făcute de medicina curativă. Sunt o mulțime de probleme noi, cari trebuie puse la punct și armonizate cu spiritul avansat al achizițiilor științifice mai noi. Practica obstetrică și ginecologică are un foarte pronunțat caracter eugenic; de atenția obstetricianului atârna în mare măsură problema populației. Căutând mijloacele prin cari se poate asigura o naștere în condiții cât mai bune se tinde în același timp la deslegarea unei probleme vitale, care privește asigurarea capitolului uman viitor. Obstetrica este și trebuie să fie nu numai o ramură a medicinei curative ci o piatră fundamentală din clădirea medicinei sociale.

Astra medicală.

La 1 Noemvrie se va face la Cluj constituirea secției medicale a „Astrei”. Adunarea de constituire se va ține în amfiteatrul clinice medicale la ora 10 a. m. Sunt invitați toți membrii activi și corespondenți ai acestei secții. Cu ocazia aceasta se va schița planul de activitate al „Astrei medicale” și se vor discuta problemele cărora intenționează să-și consacre munca viitoare.

Fundația Rockefeller.

O veste din Budapesta anunță, că fundația Rockefeller a hotărât să descentralizeze biroul din Paris, care conducea acțiunea pentru îmbunătățirea situației sanitare a Europei și pentru Europa orientală să stabilească un birou special la Budapesta sub conducerea doctorului Mitchel Lelland. În ultimul timp reprezentanți ai fundației Rockefeller au vizitat România în mai multe rânduri și s'au interesat de aproape de nevoile ei sanitare, promițând sprijinul larg al acestui așezământ așa de umanitar. Instituirea în imediata noastră apropiere a unei reprezentanțe rockefelleriene, este o asigurare, că concursul promis are mai multe perspective de a deveni un fapt împlinit. Deoarece ajutoarele fundației Rockefeller au început să atingă și țara noastră în mod efectiv prin bursele acordate medicilor din cadrele personalului didactic dela cele 3 facultăți de medicină, e bine să se știe știe că fundația Rockefeller fondată în anul 1913 cu un capital de o sută de milioane de dolari — are de scop să contribuie la bunăstarea omenirii, ajutând progresele igienei și ale medicinei preventive. Fondurile sale se măresc încontinuu prin donațiuni. Ea coordonează și conduce numeroase companii igienice în lumea întregă. Acolo unde nu există, creiază centre de instrucție (China de ex.), combate febra galbenă și ankylo-

stomiază din continentele extraeuropene, ajută cruciada contra tuberculozei din Europa și multe altele. În statele unite sprijine lupta contra boalelor venerice și mentale și pretutindeni se străduiește să facă educația igienică a publicului, condiție esențială pentru a asigura isbânda vastei sale activități filantropice și umanitare.

Institutul italian de igienă socială.

S'a fondat în 1920. Scopul lui e să adune date și documente, provocând anchete asupra cauzelor boalelor sociale. Face în același timp educația igienică a maselor și stimulează sferile politice prin propagandă intensă. Colaborează la operele de asistență medicală și de binefacere. E prin urmare un centru de studii și un focar de acțiuni sociale și filantropice. Stând deasupra considerațiilor de partid, se bucură de solitudinea și simpatia unanimă. În biblioteca sa bogată adună nu numai tot felul de lucrări de specialitate, ci colectează și documente oficiale, privitoare la legislația sanitară. A publicat multe studii și lucrări de popularizare. Editează o revistă de igienă și prevedere socială „Difesa sociale”. Director e profesorul Ettore Levi.

Dr Aurel Voina

Pierdut pachet de 500 bilete a 2 lei loteria Sindicatului Pressei Române din Ardeal. Valoare totală lei 1000.— Aducătorul va primi recompensă de 10.000.— dacă între biletele pierdute va fi unul care la tragerea la 16 Decemvrie va fi tras cu premiul de lei 100.000. sau 50.000.— Adresa sub: „Loteria Pressei” la Agenția de publicitate Rudolf Mosse Cluj, unde se pot și comanda aceste lozuri eftine.

A APĂRUT la Institutul de arte grafice „ARDEALUL” Cluj, și s'a pus în vânzare:

Lucian Blaga: DARIA, dramă în 4 acte;

Dr Petru Icuș: INTELIGENȚA COPILULUI, studiu critic și experimental.

Bibliografie

A apărut în editura: „Cartea Românească”

Biblioteca Minerva No. 118. Prețul 5 lei. Edgar Poe: Povestiri extraordinare traducere de N. Dașcovici.

Biblioteca Minerva No. 52, Prețul 5 lei. Miriam Harry; Nuvele Arabe, traducere de N. Pandelea.

Biblioteca Minerva No. 113. Prețul 8 lei. Ivan Turgheneff: Faust, traducere de Nicolae Pastia.

S. Mehedinți: Vechimea Poporului Român și legăturile cu elementele alogene Prețul 15 lei.

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE

LOCARNO

Conferința popoarelor din localitatea de lângă Lago Maggiore a fost cea mai laborioasă: s'au constituit șapte pacte de garanție într'un spirit pacifist și conciliant cum nu s'a văzut încă dela războiul încoace. S'a deschis drum Germaniei să între în Societatea Națiunilor. Invinși și învingători își dau astăzi mâna pentru a curma multele nenorociri și crize ce s'au abătut peste capetele bietelor țări. Primul ministru al Angliei a exclamat, că deabia acum s'a făcut începutul păcii mondiale. Locarno va rămâne memorabil, căci este piatra de demarcație între două epoce. MacDonald a spus că cele trei probleme mondiale puse la Locarno și de a căror rezolvire inteligentă atârnă destinele noi sunt: siguranță, dezarmare și arbițaj. Lumea parcă își ia o piatră de pe inimă și-și constituie rosturile sale de pace pentru o lungă durată. Locarno, cât de îndatorată ț-e umanitatea!

HORIA TRANDAFIR

Unde duce regionalismul? — Că prietelul serbărilor dela Iași, rectorul universității de acolo, dl dr Slătineanu a înmănat oaspeților o broșură despre situația în adevăr deplorabilă a înaltei instituțiuni în fruntea căreia se găsește. Este în adevăr inexplicabilă lipsa de solitudine pe care guvernul țării o manifestă față de cea mai veche universitate a țării. Nu-ți vine să crezi ochilor, citind broșura dlui dr Slătineanu. Te cuprinde un profund sentiment de rușine și de revoltă împotriva regionalismului bucureștean, din pricina căruia merge spre ruină nu numai Iașul, ci, încetul cu încetul, țara întreagă.

Impotriva lui trebuie să între în acțiune un sănătos regionalism moldovenesc, singurul care poate reda Moldovei viața pe care i-au ucis-o Bucureștii.

Uitarea care acoperă toate. — Ce zi mare a fost ziua de 8 Iunie 1917, la Iași. Sosiseră din Siberia primii voluntari ardeleni, hotărâți să înfrunte moartea pentru liberarea Ardealului, în care aproape nimeni nu mai credea. Fusese o clipă sfântă, unică în felul ei. Se cutremuraseră în fața ei nu numai scepticii și Iașii, ci și cinicii cari niciodată nu luaseră în serios cuvintele de „neam” și „patrie”. Dela capetele încoronate ale țării și până la cel mai umil cetățean, care-și pierduse și ultima speranță în posibilitatea României Mari, toți aveau cele mai călduroase cuvinte nu numai despre fapta fără seamăn a eroilor, cari veniseră în cele mai desperate clipe ale războiului să-și puie sabia în cumpănă, ci și pentru extraordinarul reviriment pe care ei l-au produs în sufletul național aproape stins.

Momentul acesta era socotit ca cel mai mare fapt din istoria întregului neam, iar autorii lui ca cei mai vrednici de cunoștință . . .

Nu era ceva mai mare, decât să fii, în vremea aceea, voluntar ardelen.

— Dacă o fi să se mai facă România

mare, — zicea lumea — numai ăștia o s'o facă. Lor le datorim salvarea. Posteritatea o să-i venerateze ca pe niște întemeietori de țară . . .

După opt ani, astăzi, cine mai vorbește despre eroii dela 1917?

Dacă-i mai întâlnești prin vre-o notă prizărită de ziar, e doar pentru că să afli că ei au fost uitați de cărmuitorii țării, — că au fost dați în lături și batjocuriți. La improprietăre — a fost o jale și o rușine. Nicăiri nu s'a ținut seama de ei. Uitarea i-a acoperit . . .

Doar după moarte dacă-i va mai pomeni cineva . . .

Profesori — prefecți. — În ultimele săptămâni au fost așezați trei profesori în fruntea celor trei județe ardelen: d. N. Regman în Bihor, d. dr C. Pavel în Sălaj și d. V. Căndrea în județul Turda. În vreme ce înmulțim numărul școlilor, inpușinăm numărul profesorilor și dăm administrația pe mâna unor oameni cari s'au pregătit pentru altceva în lumea aceasta, decât pentru a cunoaște și a conduce destinele a județe întregi.

Cu astfel de măsuri derutam încetul cu încetul și școala și administrația.

Ca ceva paradoxal însemnăm aici că atât d. N. Regman, cât și d. V. Căndrea, pentru a fi prefecți ai câte unui județ, au renunțat la postul de inspector-șef al unor circumscripții școlare constatatoare din șase județe. Postul de inspector-șef dela Cluj a devenit de 4 ani încoace o simplă trambulină politică. Ne mai având o bună administrație și conducere școlară, nu e mirare că școlile merg așa cum merg și că examenele de bacalaureat dau rezultatele pe cari le vedem.

Ne unificăm. — Comicul Tănase și-a început zilele acestea al doilea turneu prin Transilvania. În două seri consecutive, el a jucat în Cluj, la Teatrul maghiar, adunând la spectacole un public foarte numeros, deși ele aveau loc tocmai în zilele cele mai critice ale lunii, înainte de incasarea lefii.

Se zice că toată elita românească a orașului nostru a onorat cu prezența sa reprezentațiile din chestiune.

Se înțelege că în cele două seri spectacolele Teatrului național și ale Operei naționale s'au ținut în fața unei sale pe jumătate goale.

Ceeace este vrednic de remarcat pe urma reprezentațiilor lui Tănase, e că ele plac acum grozav și publicului ardelenesc, care acum câțiva ani și-ar fi întors revoltat privirea dela ele. Zeflemelele, spiritele ușoare, lucrurile decoltate, trivialitățile sunt gustate și aplaudate ca și în Capitală. În special, se pare că tinerimea găsește în ele o hrană sufletească non-plus-ultra. Aplausele, și dese și puternice sunt un barometru al culturei societății intelectuale de mâine . . .

Cum se vede, ne unificăm mai repede decum ar fi vrut și cei mari impacienți legiuitori, cari și-au făcut din unificare o problemă a activității lor politice.

Măsuri cari nu se pot aproba. — Printre cei vr'o 30 de președinți ai comisiunilor pentru examenul de bacalaureat din toamna aceasta, a fost un singur profesor ardelen: d. dr N. Drăganu. Printre membrii comisiunii din Cluj n'a fost nici

un singur ardelen, — toți membri au fost aduși din Vechiul Regat. În schimb, la nici o comisiune din Vechiul Regat sau din celelalte provincii, n'a fost numit vre-un profesor ardelen.

Această disconsiderare și jignire, care se aduce profesorilor ardeleni, are o repercusiune dureroasă și păgubitoare asupra acestora.

Jocul de-a înființarea de școli. S'au înființat în ultimii ani un enorm număr de școli de toate gradele și categoriile în întreg cuprinsul țării. Sunt pline gazetele cu știri despre licee noi pretutindenea.

Dar, cine își dă seama ce este în adevăr o școală, se întreabă cu o legitimă îngrijorare: între multele școli noi, este mearc una de dai Doamne?

Răspunsul la întrebare ni-l dau știrile foarte elocvente despre desființările de școli. Căci cu graba cu care ele se înființează, se și desființează. Astfel avem cazul cu liceul „Dr C. Istrate” din Cluj. Anul acesta la 27 Septembrie s'a deschis cl. VI-a, iar la 17 Octombrie s'a desființat dimpreună cu cl. V-a. Locul celebrului liceu l-a luat din nou școala civilă! Ceeace însemnează că nu facem politică școlară serioasă, ci ne jucăm numai de-a școala.

Sociabilitate. — Compartimentele unui vagon din trenul expres ce pleca spre București, erau goale. Urcăm șase înși deodată. Căldură înăbușitoare de vară. Fiecare putea să ia loc în câte un compartiment. Cu toate aceste ne îngrămădim cu toții într'unul singur; discuția se încinge veselă și cuceritoare. Și până în ciasurile târzii de noapte, când au fost epuizate subiectele de actualitate ce ne încârcaseră memoria peste zi, stăm așa strânsi sufletește. Am avut una din dovezile elocvente, că omul este prin excelență o ființă socială, că discuția este tot atât de necesară ca și aerul ce-l respirăm. Sociabilitatea este o necesitate sufletească. Altfel nici tiparul n'ar avea importanța sa ascendentă, pe măsura ce înaintăm în timp și se îndesește mediul social.

Răspândirea culturii. — Trebuie să recunoaștem că la noi nu se lucrează în mod sistematic pentru a se pune în mâinile mulțimii cărți de imediată utilitate. În afară de câteva foi populare bunișoare (înainte de războiu erau într'adevăr bune, chiar foarte bune) și de niște calendare cu mai multă poezie decât știință, nu mai vedem nimic în mâinile plugarilor și orășenilor dela periferii (unde sunt „cartierele latine”). Unde sunt însă marile almanahuri, cari în afară de partea literară și distractivă să cuprindă o bogată cronică a actualităților și să îmbrățișeze toate ramurile de ocupațiuni până la rețeta de bucătărie a femeii? Nu este oare recomandabil a lucra în această direcție și pentru a se urmări chiar și omogenitatea limbei, a scăpa de provincialismele streine? Nu ne luăm oare curajul de a întreprinde acțiunea de tipărituri mai sistematice și mai utile? Poți răspândi cultură fără țipar?

Concertul doamnei Veturia Ghibu la București. — În seara de 9 Noembrie va avea loc în sala Ateneului român din București Concertul doamnei Veturia Ghibu. Acompaniamentul la pian îl va susține marele nostru artist G. Enescu

SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ - FINANCIARĂ

Colonizarea. Este una din cele mai grele și mai delicate chestiuni sociale. Ea cere studii amănunțite asupra regiunii de colonizare și asupra condițiilor etnice economice, culturale ale coloniștilor.

O colonizare cere ani de pregătire și ea nu poate fi făcută de cât după ce toate măsurile de organizare a acestei operații au fost luate.

Potrivit legei agrare, și la noi, urma să se facă colonizarea țăranilor din teritoriile lipsite de pământ de cultură sau cu prea puțin pământ de cultură. Problema se pune într-o măsură mai întinsă astăzi de cât se pusese altă dată Statului român cu colonizarea veteranilor în Dobrogea, și deci merita un studiu și preocupări mai atente.

Sorta a rezervat partidului liberal această grea sarcină. După modul cum a fost adusă la îndeplinire ar fi rezultat o compromitere pentru orice alt partid politic, și această incompetență și incapacitate ar fi fost subliniată cu deosebită atenție de însăși presa partidului liberal, care astăzi nu are de cât a lăuda o guvernare foarte criticabilă, de care însă presa nu se preocupă de cât în general.

Câmpiile bihorene au fost destinate în parte colonizării Moșilor. Lasă acum că nu s-a cercetat întrucât, dacă se vrea să se clădească la granița apuseană o populație rezistentă, muntenii se pot adapta la șes. Dar în afară de aceasta, nu s'a studiat nimic, nu s'a făcut un plan de colonizare, nu s-a luat o măsură eficientă în favoarea coloniștilor. Li s-a dat pământ, parcă li s-ar fi dat în satul lor, li s-a acordat gratuitatea transporturilor de strămutare. Și atât. Dar unde se vor așeza, cum se vor așeza, cum vor învinge primele greutăți de viață, nu s-a interesat nimeni.

O parte din coloniști au venit au văzut locurile, le-au dat în arendă, sau în parte, la localnici, și s-au întors în satele lor de munte. Acesta a fost scopul Statului: să facă rentieri și absenteiști țăranii? Aceasta poate fi educația ce Statul trebuie să dea clasei țăranesti?

O altă parte s-au așezat cum au putut. Nu-și pot găsi nici un rost, nu au ce le trebuie nici de cultură, nici de viață. Își pierd calitățile de muncitori și oameni de ordine, se demoralizează.

Fostul Stat ungar a știut ce-i colonizarea. Lucrările și studiile făcute în această chestie stau măturie. Oamenii care cunosc bine această chestie, se găsesc mulți în părțile ardelenene, și ar fi putut fi întrebuințați cu folos.

Improvițiile politice făcute de oameni de Stat improvițați sunt o mare nenorocire pentru țara noastră.

Vapoarele românești. Deși avem o porțiune a coastei Mării negre, deși Dunărea își are gura pe teritoriul nostru, deși avem porturi însemnate, deși cea mai mare parte a exportului nostru iesă din țară pe mare, totuși nu putem spune ca Wilhelm al II-le că „viitorul nostru este pe apă”. Dar dacă vom rămâne totdeauna o țară continentală nu urmează că nu trebuie să ne gândim că marina noastră comercială ar putea avea o înaltă misiune. Cu toate acestea Statul român nu are o asemenea preocupare, nu face nimic pentru întărirea marinei noastre comerciale, deși nu cu puțin contribuie la pasivul balanței noastre comerciale taxele de transport pe care mărfurile românești

le plătește vapoarelor străine, ce vin să le ridice din porturile noastre.

Mai mult, unul câte unul vapoarele noastre de comerț sunt vândute englezilor grecilor și chiar bulgarilor. Astfel s-au dus „Medea”, „Muntenia”, „Monica”, „Olitul” și altele și statul nu ia nici o măsură

Sporirea taxelor poștale. Direcțiunea generală a Poștelor a prezentat D-lui ministru de finanțe un proiect de tarif, care a înspăimântat.

2 lei cartea poștală internă
4 „ scrisoarea închisă în oraș
6 „ „ „ în țară
10 „ taxa de recomandare
2 „ cuvântul la telegrame
și așa mai departe taxele dinainte de războiu în aur.

Nu zicem că statul nu ar putea preținde aceste taxe. Dar când salariile nu sunt de cât a cincea parte din ce s-ar cuveni, iar viața țării departe de normal, taxele cerute sunt o nebunie.

S'a amânat aplicarea lor pentru a se face comparație cu tarifele altor țări.

Nu e de ajuns să se dovedească că tarifele noastre sunt cele mai joase, dar trebuie să se vadă ce reprezintă în aur câștigul diferitelor categorii sociale în raport cu câștigul acelorași categorii din alte țări.

Reducerea taxelor de export. În sfârșit realitatea a învins, dar cât de găuită! Taxel la cereale, afară de grâu și fasole, au fost reduse. Se făgăduiește reducerea taxelor de export la cabaline, bovine și produse petrolifere. Nu se pune nici un termen făgăduinții, eo speranță vagă.

Pentru fixarea definitivă a competenței și seriozității conducerii statului nostru însă e bine să se arate forma în care s-au făcut acele făgăduințe.

Avem un Consiliu general economic. Firește nu este nici legal, nici constituțional. Dacă guvernul însă a găsit de bine să și-l pule peste cap, treaba lui, de fapt acest consiliu nu are alt rost de cât de a lua din mâna diferitelor ministere orce inițiativă și a da în mâna anumitor membri ai partidului liberal toate frânelor conducerii Statului. Este o concepție de guvernământ care a ridicat în contra ei toată lumea și care de fapt, este cauza tuturor nenorocirilor noastre.

Acest Consiliu general are a se pronunța în toate chestiunile de ordine economic și fără el nimic nu se poate face. Din nenorocire nici odată — și în ultima hotărâre dată în chestia taxelor de export de asemenea — acest Consiliu nu este informat asupra celor ce are a hotărâ. Totdeauna îi lipsesc elementele de judecată și am zice competența. Totdeauna are de a mai cerceta, dea mai vedea. Ba dacă armata are cai, ba dacă sunt destui boi, ba câtă păcură și cât petrol se consumă în țară, chiar după ce a luat o hotărâre. Parcă aceste nu ar fi primele elemente de judecată!

Bugetul general al Statului. Bugetul de anul acesta e un buget de sfârșit de regim. Interesul pe care guvernele îl pun la alcătuirea planului de cheltuieli este micșorat. Doar anumite credite care vor fi ordonanțate în primele două luni, dacă stărnesc oarecare interes. În schimb probleme nerezolvate în patru ani din urmă, și anume făgăduințe ce trebuie să se facă pentru scopuri electorale în-

greuiază alcătuirea bugetului de anul acesta.

Pentru cheltuielile sporite pe anul viitor, în special pentru personal, pentru mulțumirea funcționarilor și captarea bunei lor dispoziții pentru viitoare alegeri se fac evaluări mai largi. Creditele de materiale se vor reduce, mai puțin pentru economiile dorite de mult, mai mult pentru a plăti și îngreua viitoarea guvernare. Fel de fel de calcule generoase pentru a se dovedi că până în Iunie 1926 se va realiza un excident de cel puțin 3—4 miliarde lei. Toate veniturile vor fi cu optimism evaluate. Bugetul va fi considerabil sporit, fără însă să se fi stabilit dinainte serioase surse de venit.

Problemele mari ce bat la poarta bugetului pe 1926 sunt organizarea ministerelor, armonizarea salariilor, descentralizarea administrativă, salarii echitabile, bugetul instituțiilor autonome.

Organizarea ministerelor nu s-a făcut, nu are nimeni curagul să o facă la un sufârșit de regim. Este lăsată în seama parlamentului care are de trăit patru luni, din care cel puțin una în vacanță. E în afară de orice discuție că guvernul și parlamentul actual nu vor aduce această dorită organizare.

Armonizarea salariilor iarăși este o chestiune care e rezervată guvernului viitor. Fără o idee generală, fără o concepție largă, această chestiune rămâne nerezolvată, cum a rămas în acești din urmă patru ani, încă agravându-se. Salarii diferite pentru aceleași funcții, dela minister la minister, dela serviciu la serviciu nu se poate. Cu toată oroarea lucrului totuși trebuie să adoptăm și noi clasele de salarii care fac buna ordine în funcțiuni în Germania, Austria, Ungaria, Cehoslovacia, Polonia, etc.

De asemenea, descentralizarea administrativă trebuie să se facă cu sinceritate și spirit larg. Această descentralizare a trebuit să ușureze bugetul Statului, să micșoreze numărul funcționarilor și să ajute organizării ministerelor. Ea însă nu poate fi făcută cu o concepție de Stat autoritar și centralist, ci în o concepție democratică și de libertate.

Salariile funcționarilor publici nu pot fi ridicate în chip suficient fără un program financiar potrivit. Ridicarea lor treptată este chiar, după cum am spus-o de nenumărate ori, păpuitoare și pentru funcționari și pentru Stat.

Desigur bugetele instituțiilor autonome, care cum e acel al căilor ferate, intrau în bugetul general al Statului, scoase astăzi, produc ușurări mari bugetare, însă fără garanția unei bune funcționări a lor în noul regim acesta nu reprezintă de cât amenințarea că până la sfârșitul exercițiului Statul va avea să acopere deficite e-norme.

Orcum Bugetul pe 1926 nu este lipsit de interes și trebuie urmărit cu atenție.

Economie parlamentară. În ziua de 15 Octombrie s-au deschis corpurile legiuitoare. Prima lor acțiune a fost de a lua vacanță până la 28 Octombrie. Două spre zece zile de vacanță bine meritată care nu costă decât 300.000 lei pe zi. Supt guvernul competențelor, a legiștilor pregătite din timpul opoziției și supt guvernul tuturor economiilor la lefurile funcționarilor este un fel nou de economie care se realizează, economia parlamentară.

Ministerul Industriei și Comerțului

Dirrecția generală a Valorificării Bunurilor statului și Energiei

Societatea Națională de Gaz Metan Societate Anonimă Română

Prospect de Emisiune

În conformitate cu art. 2, 4, 10 și 13 din legea pentru comercializarea și controlul întreprinderilor economice ale Statului și cu jurnalul consiliului de miniștri No. 3541, încheiat în ședința dela 7 Octombrie 1925, pe baza raportului ministerului industriei și comerțului No. 68575 din 7 Octombrie 1925 și cu avizul consiliului superior de control și îndrumare No. 10 din 23 Septembrie 1925, se înființează o societate anonimă română denumită „Societatea națională de gaz metan“, cu sediul în București, din care statutelor publicate în prezentul „Monitor Oficial“ și cari fac parte integrantă din acest prospect.

Obiectul societății este:

Explorarea și exploatarea, adică captarea, transportarea și utilizarea gazului metan din teritoriile gazeifere cari se exploatează de Stat în regie, cât și din teritoriile productive de gaz din Șarmășel și Coșșa Mică :

Capitalul social al noii societăți este fixat la lei 160.000.000 împărțit în 320.000 acțiuni în valoare nominativă fiecare de lei 500, din care Statul primește lei 125.000.000 în 250.000 acțiuni socotite deplin vărsate, în schimbul aportului ce-l aduce în noua societate.

Pentru acoperirea restului de lei 35.000.000 se face apel la subscripția publică.

Toate acțiunile sunt nominative și la subscriere se va vărsa numai 30 la sută din valoarea lor nominală plus-lei 30 cheltuieli de emisiune și înregistrare.

Capitalul va putea fi mărit, fie prin noi aporturi aduse în natură, fie prin subscripție publică, astfel cum va decide adunarea generală și în conformitate cu avizul consiliului superior de control și îndrumare și cu aprobarea consiliului de miniștri.

Ministerul industriei și comerțului aduce ca aport, în noua societate proprietatea averii mobiliare, precum și folosința averii imobiliare în exploatarea gazelor naturale dela Șarmășel și din celelalte câmpuri de gaze rămase în patrimoniul Statului, în conformitate cu statutele societății.

Societatea ia asupra sa toate sarcinile și obligațiunile ce decurg din acest aport.

Subscripția publică se va putea face la toate ghișeurile Băncii Naționale a României, atât cele din Capitală, cât și din provincie, la Societatea Națională de Credit Industrial din București, precum și la toate ghișeurile băncilor: „Albina“, „Banca Românească“ și Banca Marmorosch, Blank & Co. atât la sediile lor principale, cât și la filialele și sucursalele lor.

Controlarea subscripției se va face în conformitate cu art. 13 din legea comercializării de către o comisiune compusă din primul președinte al Inaltei Curți de Casație și Justiție sau un delegat al său dintre consilierii Curții; din președintele consiliului superior de control și îndrumare, sau un delegat al său dintre membrii consiliului și din guvernatorul Băncii Naționale a României, sau un director delegat de el. Această comisiune va face și repartizarea definitivă a acțiunilor.

Subscripția publică este deschisă dela 15 Octombrie 1925 până la 1 Noemvrie 1925 inclusiv.

Întreprinderile Forestiere Române

SOCIETATE ANONIMĂ

Capital Social și Rezerve Lei 70.000.000

SEDIUL:

Cluj, Calea Regele Ferdinand No. 36.

UZINELE:

Valea-Drăganului gara Poieni, Coșnea gara Trotuș,

Leșnic halta Vețel, Cloșani.

Adresa telegrafică: „FORESTIERA“ Telefon 11-50

Desfacerea mărfurilor se face prin Rezent. Get erală

„COMERTUL LEMNULUI“ S. A.

Cluj, Regele Ferdinand No. 38.

Adresa teleg: „COLE“ — Telefon 11-50

ARONSON

Mare casă de expediție și transport, cu legăturile cele mai sigure în țară și streinătate

Firmă veche de perfectă încredere

BRĂȘOV, Piața Libertății

(casa veche a Sfatului orășenesc)

ASTRA

Prima Fabrică Română de Vagoane și Motoare S. A.

Licența exclusivă de fabricațiune în România-Mare pentru cazane moderne cu înaltă presiune

Cazane-Secționale Sistem Gefia

pentru presiune de regim până la 32 Atm.

Pentru Oferte a se adresa:

Direcțiunii Generale

București, Strada Lascăr Catargiu Nr. 11.

Adresa telegrafică: Vagonastra. Scrisori: Casața poșt. 136 sau,

Direcțiunii Uzinelor din Arad.

Adresa abonatului:

„LEBEDA“ S. A.
IN CLUJ, STR. IAȘILOR Nr. 14.

Prima fabrică română de
PLAPOME, saltele, vestminte de pat,
vată și pentru prelucrare de pene aran-
jată cu curent electric.

Magazin de candelabre pt. Ardeal S. A.

CLUJ, CAL. REG. FERDINAND 11.

**Mare depozit de lămpi
și material electric!**

VÂNZARE EN-GROS ȘI EN-DETAIL

Magazin de încălțăminte

PETRE S. BACIU

București, Strada Academiei No. 16.

Se găsesc gata și comenzile
se efectuează prompt.

GROMEN & HERBERT

CLUJ

Calea Regele Ferdinand No. 13.

Depozitul fabricii proprii!

Stofă de lână pt. costum bărb. à 1 m L 350
Stofă de lână p. cal. cost. bărb. à 1 m L 380
Stofă de pardesiu bărbătesc à m L 690
Covor fugător à 1 m L 48

Stofă de reverenți pentru preoții

S'a început sezonul de toamnă și durează cât ține stocul!

Industria Sârmei s. A. Cluj

Produce: Fier de beton, Fier de cercuri, Fier comercial, Sârmă laminată, Sârmă trefilată în toate demenziunile și calitățile
Cuie toate demenziunile și specialitățile, Arcuri de mobilă, Agrafe de birou.

„METEOR“

 fabrică de eternit S. A. Oșorhei

Eternit (plăci pentru învelitoare) de calitate cea mai bună, având și cei mai pricepuți lucrători pentru executat învelitoare (coperișuri). **Cereți ofertă de la**

„FERARIA“ S. A. CLUJ

Calea Victoriei 29.

singura încredințată cu desfacerea produselor de mai sus.